Dr. Vándor P. Gotfrid

OFM
AZ OLTÁRÉPITŐ FERENCESEK MUNKÁLKODÁSA

Fratres constructores artificiosi in provintia Capistrana

1985

Dr.Vándor P. Gotfrid
O F M

AZ OLTÁRÉPITŐ FERENCESEK MUNKÁLKODÁSA A KAPISZTRÁN SZENT JÁNOSRÓL NEVEZETT RENDTARTOMÁNYBAN

/1928-1950/

[redacted]

Olvasó példány

Auctor

E L Ő S Z Ó

Igy szólt az Ur a tisztán és nemesen élő ifjuhoz: Ferenc, épitsd fel házamat, mert már roskadozik! - Isten Szegénykéje szószerint vette az égi üzenetet és egymás után kezdte javitgatni a kőtemplomokat. Segitőtársakat is szerzett, és közösségben kezdték javitani Assziszi környékének kápolnáit.

Lelke azonban nyugtalan és boldogtalan volt. A kőtemplomok javitgatása lelki vágyát, küldetését nem elégitette ki. Ennek ellenére tudatosan érezte: az isteni küldetésnek engedelmeskednie kell.

Egy ujabb felszólitásra várakozott, amelyet hamarosan meg is kapott. Ismét szólt hozzá az Ur: Ferenc, ne a kőtemplomokat, hanem a Szentlélek élő, eleven templomait, az emberi lelkeket épitgesd!

Poverello nyomban felismerte igazi hivatását: apostol lett, az emberek lelkipásztora. Rendje pedig az Egyház egyik legnagyobb lelkipásztorkodással foglalkozó szerzetesrendje.

Mégis apostoli utjain, kezében nem ritkán seprővel, takaritóeszközökkel látták. Prédikációi előtt ő és társai kisöpörték, kitakaritották az Ur hajlékát, ezután fogtak az Evangélium hirdetéséhez.

Máskor tiszta, szép, müvészien kifogástalan templomi

és oltár-felszereléseket vásárolt és gyüjtögetett, mondván: az eucharisztikus Jézushoz csak a szép illik.

Francesco követői igyekeznek megtalálni Istentől és a történelemtől kapott hivatásukat, gazdag és változatos küldetésüket. Évszázadok után sem felejtették el alapitójuk példáját. Gondozták a reájuk bizott lelkeket. Emellett azonban a szentegyházak épitését, javitgatását, szépitését is hivatásuknak érezték.

Nemcsak mecénások voltak, szegénységük erre kevés módot engedett; sokan kezük munkájával is hozzájárultak a szorosabb értelembe vett épitő munkához. Soraik között országunk határain belül és azon tul évszázadról -évszázadra számos jeles müvészi készségü egyéniséggel is találkozunk.

Munkánk mindössze két évtized történetét öleli fel, a Kapisztrán Szent Jánosról Nevezett Ferences Rendtartomány közel tiz emberének alkotó tevékenységét, a PÉCSI OLTÁRÉPITŐ TESTVÉREK MUNKÁLKODÁSÁT mutatja be.

A szerzetesjog a ferences rend többrétüségét tárja elénk. Kezdet óta ismerünk első, második és harmadik rendet. Az elsőhöz férfiak, a másodikhoz a klarisszák női ága, a harmadikhoz a világban élő harmadik rendi férfiak és nők tartoznak. Az első águk ismét két részre oszlik: papok és a fizikai munkát végző szerzetesek ágára. Az előbbiek megszerzik a hittudományi ismereteket, a papszentelés kegyelmével a papság szentségében részesülnek és papi munkakört töltenek be. Az utóbbiak alaposabb hittudomány nélkül, de a szerzetesi élet ismeretével először egyszerü, majd örök szerzetesi fogadalmat tesznek, fizikai munkával és szerzetesi élethivatással szentelik magukat Isten dicsőségére és állnak

a ferenc rend szolgálatára. Maga Assziszi Szent Ferenc is az utóbbiakhoz tartozott, nem volt felszentelt pap, mint Isten alázatos Szegénykéje papság nélkül müködött a rend kötelékében.

A ferences közösségi élet mindkét munkát egyaránt magasztalja. Papi vagy fizikai munkával dicséri és szolgálja az Istent. A fizikai munkát végző testvérek lelki élete - számos esetben - annyira elmélyülő volt, hogy papi feladatokat végző rendtestvéreik különös tisztelettel tekintettek fel rájuk.

Fizikai munkájuk nem korlátozódott pusztán a hétköznapok teendőire, amilyen például a házi vagy a mezőgazdasági munka. Közülük számosan mesteremberek voltak, különböző ipari szakmákban jártas kézmüvesek. Igy érthető, hogy a történelem folyamán jelentős szerepet kaptak nemcsak a kolostor egyszerü felszerelési tárgyainak készitésében és karbantartásában, hanem a kápolnák és templomok liturgikus és egyéb felszerelési kellékeinek megalkotásában és gondozásában is. Az a feladatkör, amelyet ma a belsőépitészet teljesit, nem ritkán a rend kiváló müvészi érzékkel megáldott fizikai munkát végző testvéreire hárult. - A müvészettörténet számos jeles festőt, szobrászt, ötvösmüvészt és oltárépitőt tart számon különböző szerzetesrendek, igy a Szent Ferenc-rend tagjainak soraiból is.

Nem feledkezhetünk meg a női szerzetesekről sem, akik a müvészettörténet szerint, a liturgikus ruhák magasfoku készséggel megáldott alkotói voltak.

Ezekhez sorakoztak fel a harmadik rendeknek a tagjai is Életüket a szerzetesrendek eszményei szerint alakitották, ám

megmaradtak a világban, éltek családjuknak és földi hivatásuknak. Ugyanakkor számosan közülük müvészi adottságukkal is szolgálták az abszolut értékeket: az igazat, a szépet és a jót, különös képességeiket a rend kötelékében is hasznositották.

Egy-egy szerzetesi közösség - életre szóló hivatásbeli elkötelezettsége mellett - szükségszerüen gazdasági feladatok megoldására, elemi szükségletei biztositására is rá van utalva, ezért külön rendi gazdasági szervezettel is rendelkeznie kell. A kolostor hagyományos tartozéka volt - a konyhakert, a baromfiudvar, a tehén- és lóistálló, a fa- és kocsiszin, s ezek mellett az egyes ipari mühelyek is: asztalosság, szabóság stb. Mindezeknek ellátása a rend dolgozó testvéreinek feladata volt, amennyire azt felkészültségük, szakmai hozzáértésük, fizikai erejük stb. lehetővé tette. Olykor egy-egy iparág több kolostor szükségleteit is kielégitette, pl. a kecskeméti ferences szabók gondoskodtak a szegedi és a szolnoki rendtagok ruházati szükségleteiről is. Máskor egyetlen mühelynek a teljes rendtartomány számára kellett dolgozni. Előfordult, hogy a rendnek hosszabb-rövidebb időszakon át nem álltak rendelkezésére bizonyos feladatkör teljesitésére képzett testvérek. Ilyenkor a kolostoron kivül, külső munkaerőkkel bérmunkában végeztették el a szükséges munkálatokat. Ha pedig a feladatok költségesnek bizonyultak, alkalmasabb időre kellett elhalasztani megoldásukat.

Hogy az oltárépitő ferencesek pécsi asztalos mühelye létrejöhetett, ahhoz is a szerencsés körülmények találkozása volt szükséges. Megszervezése a széles távlatu P. OSLAY O s w a l d gondolata volt, aki 1928-ban a magyarországi

ferences rend Kapisztrán Szent Jánosról nevezett rendtartományának provinciálisa lett. Ő ismerte fel a rendtartományban felhalmozódott müipari feladatok megoldására kinálkozó rendkivüli alkalmat, amikor éppen rendfőnöki müködésének kezdetén TÓTH Ferenc asztalossegéd dolgozó testvérként Szent Ferend rendjébe lépett.

P. Oslay Oswald legfőbb feladatának a provincia szellemi és lelki felemelését tekintette. A fizikai dolgozó testvérek életének helyes alakitását, felvirágoztatását abban látta, hogy felujitja a II. József kora előtti idők gyakorlatát, amikor is a házi munkával foglalkozó testvérek a különböző iparágakban jól képzett szakemberekként állottak a munkapadok mellett. A kalapos király előtt ugyanis tanult asztalosok, szabók, cipészek dolgoztak a rendházak mühelyeiben, képzett szakácsok a konyhában, a gazdálkodáshoz jól értő testvérek a gazdasági udvarban. A szakismeretek szükségességének ez az igénye már az 1920-as években érezhető volt provinciaszerte.

Ebből a megfontolásból bontakozott ki az oltárépitő ferences testvérek müipari feladatokat teljesitő csoportjának megszervezése.

A testvérek szellemi és lelki arcéle

Bemutatjuk azokat a ferences testvéreket, akik hosszabb-rövidebb időn át az oltárépitő mühely szolgálatában munkálkodtak.

Fr. TÓTH E r n ő

Élete, munkája alapján az oltárépitő testvérek bemutatását vele kell kezdenünk.

Budapesten született 1907. május 19-én. A keresztség szentségében a Ferenc nevet kapta. Szülei eredetileg mindketten szerzetesnek készültek; amikor pedig ez nem sikerült és házasságot kötöttek, Assziszi Szent Ferenc harmadik rendjének a tagjai lettek. Házasságukból hét gyermek született, öt fiu és két leány. Az egész család mélyen vallásos szellemben élt. Az otthoni vallásos alapot P. BOHNERT V a l e r i á n, a budai ferences kolostor harmadik rendi igazgatója tovább mélyitette. Ferencnek utja munkába menet és jövet a ferencesek országuti temploma előtt vezetett el, s naponta betért az Ur házába, hogy az eucharisztikus Jézust köszöntse.

A család és az egyház természetfeletti életét a cserkészet természetes légkörrel egészitette ki, ahol Ferenc hamarosan fiatal társainak nevelője, rajvezetője lett.

Kezdetben kertész akart lenni, de utóbb kedvére való hivatásra lelt a mübutor-asztalos iparban. 1923-ban KÁLMÁN

József kiváló asztalosmester mühelyébe tanulónak szerződött. Mestere uj butorok készitésével és régiek javitásával foglalkozott. Neve szinte az egész fővárosban ismert volt. Itt sajátitotta el az antik butorok restaurálásának müvészetét.

Ferenc szerzetesi hivatása 1925-ben kezdett jelentkezni, s erről akkortájt beszámolt szüleinek és lelkiatyjának, P. Valériánnak, aki igy buzditotta: "A szerzetesi életre való felkészülésedet a lelkiek után abban éred el, hogy minél tökéletesebben elsajátitod az asztalos szakmát, s igy kész emberré alakulsz."

P. Valérián 1928 nyarán máriagyüdi házfőnök lett, s hamarosan maga után hivta Tóth Ferencet is, aki 1928. november 14-én követte is. Lelkiatyjától megkivánt tökéletes szaktudással és teljes mühelyfelszereléssel vonult be a kolostorba, ahol hozzáfogott egyszerü házieszközök készitéséhez és a szükséges javitásokhoz. 1929 tavaszán, Fehérvasárnap ünnepén Ferenc magára öltötte a kandidátusok, a szerzetesjelöltek ruháját, s a keresztségben nyert Ferenc név mellé, akkor kapta Ernő szerzetesi nevét. A máriagyüdi rendház tagjai, főként annak házfőnöke, bármennyire is ragaszkodtak hozzá, augusztus végén már Szécsényben találjuk, ahol a szerzetesjelöltből szerzetes ujonc lett. 1929. augusztus 28-án öltötte magára Assziszi Ferenc noviciusainak ruháját.

Ernő testvér természetes észjárásu, gyakorlati ember volt, s egyuttal mély lelkiéletü, a természetfeletti világba szivvel kapaszkodó egyéniség. Sokat dolgozott, lótott-futott hatóságoktól-hatóságokig. Udvarias fellépésre, kedves modorra, munkára és szorgalomra alapozott mind maga, mind mások életében. Amennyiben nehézséggel találta magát szemben, min-

dig eljutott a mystériumhoz, a Titokhoz, mondván: ezt majd megoldja az Isten, ügyünket most már bizzuk az Urra, akiért élünk, dolgozunk. Szüz Máriában is nagyon bizott, a megoldhatatlant sokszor vele és általa igyekezett megoldani. Hetven éven tul is igy ir: "Szokásom mindent megbeszélni az égiekkel és nagyon figyelni halk válaszukra."

Fr. Ernő a munka világában élt, de mindig tudott felfelé nézni. Munkatársai közül legjobban azokat szerette, akik reális és egyben transzcendens hajlamu emberek voltak. Igazában csak ezekkel tudott dolgozni. Egyesek ezt az adottságát negativumnak tekintették, s eltávolodtak tőle, s miatta még a rendtől is. Ernő testvért mindez nagyon bántotta, fokozottan fájlalta idős éveiben. Fel-feltette a kérdést magának: nem lett volna jobb megalkudni? Mégis egész életében hü maradt önmagához.

Az oltárépitő mühely gyakorlati megalapitójának Ernő testvért kell tekintenünk, miként ez a következő fejezetből kitünik. Csendes tevékenysége ellenére vezető egyéniség volt.

A mühelyt valójában mindvégig ő irányitotta. A hivatalos irat, a Tabula is 1938-tól frater directornak, vezető testvérnek, máskor frater moderatornak, irányitó testvérnek nevezi.

Fr. Ernő 1950-ben, rendünk részbeni feloszlatása után Lajosmizsén, plébános bátyjánál talált otthonra.

Fr. Turi-KOVÁCS L e a n d e r

Ernő testvérrel egyszerre lépett a noviciátus falai közé.

1906. december 9-én született Magyarkanizsán. Ujonc-évét 1928. augusztus 28-án kezdte el és egy év mulva egyszerü

fogadalommal fejezte be. 1933. október 4-én, Szent Ferenc Atyánk ünnepén örök fogadalmat tett.

Fiatal lelkét erősen megrázkódtatta bátyjának, a premontrei szerzetespapnak hivatásával való szakitása. Engesztelésként lépett a ferencesek közé.

A noviciátusban, mint asztalos dolgozott Ernő testvér mellett. Az ujoncév után Pécsre került, és évek hosszu során Ernő testvér jobb keze lett.

Kiemelkedő, buzgó, áldozatos, imádságos, simulékony emberi adottságokkal rendelkezett, de nyugtalansága sok jó tulajdonsága mellett is - mind magának, mind másoknak, főként a mühelyvezetőnek - sok gondot okozott. Néhányszor áthelyezését kérte, s meg is kapta, de minden alkalommal vissza is kérte magát a régi munkahelyére. Végül is elhagyta a rendet és megházasodott. Családi élete tiszta és nemes volt. Rendtársaival a szeretet-kapcsolatot később is tartotta.

Fr. SZÁZDI K r i z o l ó g

Az oltárépitő testvérek harmadik kiemelkedő tagja, aki Kecskeméten 1905. január 19-én született földmüves családból. Édesapja halálos ágyán örömtől könnyes szemmel vette magához a Legszentebbet és boldognak vallotta magát, hogy tizenhárom gyermeke közül az egyik szerzetes lett.

A noviciátust ő is 1928. augusztus 28-án kezdte el, majd egy év mulva egyszerü fogadalmat tett, melyet 1933. szeptember 9-én örökfogadalom követett.

A noviciátus kezdetén asztalos szeretett volna lenni, az előljárók azonban ekkor a rendház kertészetébe osztották be, ahonnan egyszerü fogadalommal a gyöngyösi rendház konyhájába került. Ernő testvérrel, akivel már az ujoncév alatt

baráti kapcsolatba került, levelezést folytatott. Egyik levelében Ernő testvér megkérdezte: lenne-e kedved az asztalossághoz? Szives örömest, volt a válasz.

Fr. Ernő a kéréssel P. Oswald tartományfőnökhöz fordult, aki Krizológ testvért, mint asztalos tanulót Pécsre helyezte.

Időbe telt azonban, mig Pécsre került, mert a gyöngyösi rendház tagjai Krizológ munkáját nagyra értékelték. Még a legközelebbi Tabula is a Mátraalján találta, csak 1932. március 15-én került Pécsre. Oltárépitő munkáját a sekrestyeszekrény befejező munkáinál kezdte meg. Ettől az időtől Ernő és Krizológ testvérek egy akarattal és elhivatottsággal dolgoztak mint oltárépitők a templomok és azok berendezéseinek megujitói.

Krizológ testvér szakmájában mindenhez értő, igazi polihisztor volt, lelkiélete alapján pedig áldozatos, imádságos, a buzgó szerzetes testvér példaképének mutatkozott.

Az aranyozás titkát szabad óráiban és éjszakánként tanulgatta. Ezt a mesterséget a testvérek közül csak Ernő és Krizológ tudta elsajátitani VERBANICZ János pesti, majd KAUFMANN Antal pécsi aranyozó mesterektől. A két testvér az aranylapocskák százezreit rakták fel a magyar oltárokra.

Külön érdeme volt Krizológ testvérnek, akit a rendben Krizsónak is neveztek, nagy fizikai ereje. Az oltárépitő munka mellett készségesen vállalta a nehéz, gép nélküli munkákat. A festéstől az aranyozásig, a hatalmas farönkök emelgetéséig mindenre alkalmas volt. Ő volt a gépház vezetője is. Állandóan tanult, képezte magát. Az oltárépitő müasztalos szakma mestervizsgáját is letette. Példáját követték Gordián és Gallusz testvérek is.

Krizológ testvér a nehéz 1950-es napok után átmenetileg a váci süketnémák intézetében, később az esztergomi ferences gimnáziumban és diákotthonban talált menedéket.

Fr. URBÁN G o r d i á n

Pécsett lépett be az oltárépitő testvérek együttesébe.

Asztalos segédlevéllel, gyenge szakmai tudással került a nagy igényeket támasztó pécsi műhelybe, ahol kezdetben külön gondot jelentett, milyen feladatokkal is bizhatják meg. Hosszu éveken át katonai szolgálatot teljesitett. Több éven keresztül a jászberényi rendházban asztalos munkát is végzett.

Alapterészeténél fogva kissé keserű, időnként nehezen kezelhető ember, de buzgó és vallásos lélek volt.

A rendek feloszlatásakor Gyöngyösön egy épitő vállalatnál helyezkedett el, és itt is fejezte be életét.

Fr. GOLENKÓ G a l l u s z

Nagykanizsán született 1905. november 13-án. Egyszerü fogadalmat 1936. augusztus 30-án tett. A noviciátusból a szegedi kolostorba került, ahol a pécsi testvérek éppen a Havas Boldogasszony kegyoltárának restaurálásán dolgoztak. Miután a rendbe lépése előtt kitanulta az asztalos szakmát, azonnal beállt a munkába.

Személyét szorgalmával és hatalmas robusztus erejével jellemezhetjük. Társai gyakran évődtek vele, mondván: "Gallusz te üdvözülsz, de szentté nem avatnak!"

A rendek feloszlatása után szakmájában egy állami vállalatnál helyezkedett el, ahol munkatársai becsülték és szerették.

Fr. ZSÁMBOKI Z é n ó

Püspökladányban született 1907. október 28-án. Az egyszerü fogadalmat 1937. augusztus 30-án tette le.

Szobafestő és mázoló szakmával került a rendbe. Azonnal az oltárépitők közé helyezték, innen került a noviciátusba, majd ennek befejeztével ismét vissza a pécsi testvérek közösségébe.

Mind lelkiekben, mind fizikai munkabirásában kiemelkedett. Mindenki szerette és nagyra becsülte.

Az akkori generális atya 1938-ban Rómába festőket toborzott. A magyar testvéreknek szükségük volt Zenő tudására, munkájára, mégis elengedték, mert a legfőbb előljárónak engedelmeskedni kellett.

Alacsony, vékony, gyenge és törékeny testalkatu volt. Sajnos időközben megvakult.

Hosszu évtizedeket töltött Rómában a ferences Szent Antal Egyetem kollégiumában, majd a nápolyi Szent Klára kolostorban, ahol fejezte be életét.

Fr. SZTOPKA G e m i n u s z

Ujpesten született 1918. március 24-én. 1935. október 5-én szobafestő és mázoló szakmával lépett a rendbe és a pécsi mühelybe került.

1937. julius 12-től 1939. március 12-ig Rómában a rend Szent Antal Egyetem és Kollégium intézetében dolgozott. Az Örökvárosból ismét a pécsi Szent József Müasztalosok Mühelyébe került. A testvérek munkahelyüket igy is szerették nevezni, mert Szent Józsefnek nagy tisztelői voltak.

1948-ban nevét Szentgyörgyi Kelemenre változtatta.

Szorgalmas, tanulékony és pontos testvérnek ismerték. 1950 után világi vállalatnál helyezkedett el.

Fr. PINTÉR P e r e g r i n

Valkón, Pest megyében született 1913. szeptember 13-án. Mint leszerelt katona vasárnaponként a litániák után még hosszan a templomban maradt és imádkozott. A plébános el-elnézte és nem csodálkozott, amikor a fiatalember ezzel állt elé: szeretném életemet teljesen Istennek szentelni. A lelkipásztor a ferencesekhez irányitotta, akik felvették és a pécsi oltárépitőkhöz kapott beosztást. 1939. augusztus 28-án lett novicius és egy év multával tett egyszerü fogadalmat.

Egyszerüségével, imádságos életével és buzgóságával rövid idő alatt az atyák, a testvérek szeretetét megnyerte. Nagy szorgalommal fogott a munkához és igyekezett szakmáját elsajátitani.

A háboru kellős közepén katonai behivót kapott Szatmárnémetibe, ahol a püspöki palota óvópincéjében légitámadás során ragadta el a halál, 1944. november hó 16-án.

Katonapapja ezt irta róla: "Egész életemben nem tudom elfelejteni azt az áhitatot, amellyel Jézus és Mária nevét szokta volt ejteni."

Tóth Ernő testvér pedig a hazairt leveleiből ugy tudja, éppen szabadságolása előtt állt. Vágyódott ugyan nagyon vissza a szerzetesi közösségbe, mégis igy nyilatkozott: "A beteg katonákat nem tudom magukra hagyni." Földi szabadság helyett az örök életre szóló behivót kapta meg.

Fr. DOMONKOS D e z s ő

Lelkileg finom és érzékeny, mindenkihez kedves és melegszivü egyéniség volt.

Mestersége minden ágát igyekezett elsajátitani. Az oltárépitők közösségében dolgozott Máriapócson, majd a lebombázott budai kolostor ujjáépitésében is részt vett. Ez utóbbi munkának majdnem áldozata lett. A padlástéren a cserepeket adogatva egyensulyát elvesztette s már-már a mélybe zuhant, amikor Ernő testvér az utolsó pillanatban rántotta vissza.

Fr. AGÓCS B a r n a

Kistermetü, dus haju, mosolygós, a juhász minden huncutságával, leleményességével és ügyességével telitett egyéniség volt.

Igyekezett buzgó lenni, de ez nem mindig sikerült neki.

Tehetséges szobrászt vesztettünk el vele. A betlehemi jelenet alakjainak formálásából ügyesen kivette a részét. Csak néhány évig maradt a rendben, azután kénytelenek voltunk megválni tőle. Hozzánk a Felvidékről jött és oda is távozott.

A testvérek közül sokan, mások is megfordultak az oltárépitők közösségében, de csak rövid időt töltöttek körükben. Igy e helyen nem emlékezünk meg róluk.

A testvérek lelkiéletének gondozása

Az oltárépitő testvérek életük nagy kérdésének megoldását Szent Ferenc rendjében lelték meg, ahol a szegénység, a tisztaság és az engedelmesség hármas szerzetesi fogadalma és a kolostori élet szabályai szerint éltek. Emellett pedig mint oltárépitők folytatták polgári foglalkozásukat. E kettős hivatás korrelativ, egymást kölcsönösen kiegészitő életcél, életforma. Egyik a másikat támogatja! Szinte szerzetesi szállóige: "Tartsd meg a szabályokat, a szabályok pedig megőriznek a hármas fogadalom megtartásában!"

A testvérek napirendjét a következőkben foglalhatjuk össze.

- Hajnali 4 óra 30 perckor ébresztő, majd a higiénikus kötelességek elvégzése.

- 5 órakor a kápolnában az eucharisztikus Jézust köszöntötték, elmondták az Ur Angyalát, és elvégezték a reggeli elmélkedést.

- 5 óra 30 perckor a szerzetesi officium, a közös szerzetesi ima következett, amely Miatyánkokból és Üdvözlégyekből állott.

- 6 órakor részt vettek a közös szentáldozással a legszentebb áldozaton, a szentmisén.

A reggeli után mindenki a kijelölt közösségi munkára ment. Az oltárépitő testvérek a műhelybe mentek, ahol Szent Józsefnek, az ácsnak házioltára állott. Itt reggel elmondot-

ták a munka előtti, este pedig a munka utáni imát. Munkahelyüket ezért is nevezték Szent József műhelyének.

- Déli 12 órakor mindenki az ebédlőbe ment, és a rendház egész közösségével elfogyasztották az ebédet, melyet rövid beszélgetés és szórakozás követett.

- A délutánt ismét a munka töltötte ki.

- Este 5 óra 45 perckor az oratóriumban tartották meg az officiumot, a szerzetesi közös imát és az elmélkedést.

- 7 órakor az ebédlőben vacsorára gyülekeztek. A vacsora után rekreáció következett: beszélgetés, játék, szórakozás.

- 8 óra 30 perckor a templomban végzett közös esti imával, majd lefekvéssel zárult a nap.

A testvérek heti lelki gondozása szinte csak egy tevékenységből állott: az exhortációból, a lelkiéletre vonatkozó oktatásból, melyet a rendház paptagjainak egyike vagy másika tartott a testvérek közösségének.

Az oltárépitő testvérek exhortátorai, lelki vezetői a pécsi rendházban a következők voltak:

P. JAGICZA Juvenál
/1931-1932/
/1934-1936/
/1938-1939/
/1946-1950/

P. KAIZER Ferdinánd
/1932-1934/

P. KRISZTEN Rafael
/1936-1937/

P. ZUBER Zeferin
/1937-1938/

P. FORINTOS L ő r i n c
/1939-1941/

P. TOLNAI A g a p i t
/1941-1943/

P. CSISZÁR T e o d ó z
/1943-1946/

A havonta ismétlődő lelki feladatokat a következőkben foglaljuk össze:

- Minden első pénteken - a műhelyben kifüggesztett Jézus Szive kép előtt - közösségben elmondták a litániát és a felajánlási imát.

- Májusban a templomban Mária-, októberben pedig rózsafüzér ájtatosságon vettek részt a hivek közösségében.

- Mária nagyobb ünnepeire kilenceddel készültek.

- Az oltárépitő testvérek közösségében a munkás Szent József nagy tiszteletnek örvendett. Ünnepére szintén kilenceddel készültek. Március 19-én, Szent József ünnepén közös ünnepélyes szentmisén vettek részt, amelyet tavaszi kirándulás követett.

- A hétfői napok rendszeres programja volt a közös séta, mely alól azonban a "rohammunkák" felmentést adtak.

A szabályoknak megfelelően évenként nyolc napos lelkigyakorlaton vettek részt a testvérek. Az elmélkedéseket a házfőnök atya által felkért tisztelendő atya vezette.

A szentgyónásaikat a testvérek a rendház atyáinál végezték.

A páterek és a testvérek között szerzetesi szeretetkapcsolat állott fenn. Fr. Ernő és Fr. Krizológ megkülönböztetőleg emlegetik a következő atyákat és igy jellemzik őket.

- P. Oslay Oswald tartományfőnök és P. Bohnert Valérián

inditottak el bennünket. Nélkülük talán nem is létezett volna az oltárépitők közössége.

- P. Kaizer Ferdinánd házfőnök a műhelyt és a testvéreket igen becsülte, minden jó és nemes kezdeményezést pártfogolt és szellemileg támogatott. A pénzbeli segitséget azonban mindig megtagadta! Ha ezt kértük tőle, igy válaszolt: "Fiacskáim, magatoknak kell a lábatokon megállni!"

- P. TAMÁS K r i z á n t plébánossága és helyettes házfőnöksége alatt az oltárépitők nagy munkát végeztek. A templomot kifestettük, a mellékoltárokat, a padokat, a világitó csillárkarokat megujitottuk, a keresztuti állomásokat elkészitettük. Az oltárépitők egyik legbőkezübb mecénása, pártfogója volt. Gyakran mondogatta: "Ne féljünk a templomtól! Csak minél szebbet az Isten dicsőségére, mert az Ur és a hivek mindent visszafizetnek."

- P. Jagicza Juvenál a testvéreket becsülte, szerette, munkájukat értékelte, a pénzzel szükösen bánt.

- P. ÖRDÖGH A l f o n z az oltárépitőket szerette, minden jóhoz hozzájárulását és engedélyét adta. Ezt igen nagyra értékeltük - mondja Krizológ testvér -, mert voltak akiktől ezt nem kaptuk meg.

- P. KIS S z a l é z bátoritónk, lelkesitőnk és egyik legjobb gyóntatónk volt.

Az elhangzott nyilatkozatokból látjuk, hogy a testvérek munkájuk során akadályokkal is találkoztak. Ezek azonban Isten kegyelmével a felfelé vezető uton sokszor az ember személyes törekvésének ösztönzői. A keresztek csak a gyöngéket törik össze! Méltán mondotta Jézus: "Aki az ekeszarvára teszi kezét és hátrafelé néz, nem alkalmas az Isten országára." /Lukács 9, 62./

A teljesség kedvéért megörökitjük a házfőnökök, a mindenkori helyi előljárók névsorát is.

P. JAGICZA Juvenál
/1931-1932/
/1934-1938/
/1946-1950/

P. KAIZER Ferdinánd
/1932-1934/

P. ÖRDÖGH Alfonz
/1938-1943/

P. CSISZÁR Teodóz
/1943-1946/

A műhely és felszerelése

1929. augusztus 28-án Ernő és Leander testvérek egyszerű szerzetesi fogadalmat tettek, és a pécsi kolostorba kerültek. Pécsre történt helyezésükkor P. O s w a l d provinciálistól a következő megbizatást kapták: "Renoválják a helyi sekrestye remekművü, pusztulásnak indult intarziás szekrényét."

A testvérek megérkezésük után hozzáfogtak a fészekrakáshoz. A kocsiszinből lefoglaltak egy 10 x 11 méter nagyságu helyiséget, amelynek mennyezetét esztétikus céltól vezetve - papirlemezekkel fedték be. A kolostorban található deszkával lepadlózták, majd hozzáfogtak az alkotó munkához. Ernő testvér igy szólt társához: "Első munkánkkal bizonyitsuk be, hogy értünk a mesterségünkhöz." Találtak is egy kidobott sublótot és térdeplőt, ezeknek renoválásával kezdődött a bemutatkozás.

P. Juvenál házfőnök egyhónapos szentkuti missziós tanfolyamon volt, melyet P. Oswald vezetett. Hazatérve készen találta a műhelyt, szépen restaurálva a sublótot és a térdeplőt. Örömének, elismerésének adott kifejezést, és ismételten megbizta a két testvért a sekrestyeszekrény felujitásával.

A műhely felszerelése ebben az időben nagyon szegényes volt. Erről P. P o n g r á c , a pécsi Szeráfi Kollégium volt prefektusa ezt irja: "Mindössze egy gyalupadból, gyaluból és fürészből állott." Ehhez hozzátehetjük még azokat a

szerszámokat, amit fr. Ernő, a rendbe belépő asztalos segéd magával hozott. A munka azonban már ezekkel is elindulhatott.

1934-ig egy pécsi mester famegmunkáló műhelyében dolgozták fel a nagyobb fadarabokat. Ez azonban sok időt és még több pénzt vett el a pécsi testvérektől. A feldarabolásért és a megmunkálásért ugyanis órákat mentek-jöttek, valamint jelentős munkadijat fizettek a mesternek.

1934-ben ugy döntöttek, hogy egy kombinált famegmunkálógépet vesznek. P. HERMANN H e r m e n e g i l d, az akkori tartományfőnök atya a vételárhoz hozzájárulást igért. Felutaztunk Budapestre - mondja fr. Ernő -, hogy szétnézzünk. A kombinált gépről lebeszéltek, és helyette több darabból álló famegmunkáló-gépsort vásároltunk. Egy mester gépeit vettük meg. Ekkortájt sok ehhez hasonló, csődbe került mester volt Budapesten. A gépeket részben a tartományfőnökség, részben az oltárépitő műhely fizette ki.

Az életben sokszor előfordul, hogy a siker, az öröm egyben gondot is jelent. Igy voltak Ernő és Leander testvérek is! Meg volt a sokat "tudó" gépsor, de nem volt megfelelő helyiség az elhelyezésére. Ezért a kocsiszinből - a házi faraktár rovására - egy 6 x 11 méteres helyiséget választottak le. Ez lett a gépház!

Volt gép, volt helyiség, de nem volt megfelelő elektromos áram. Az ipari áram bevezetése pedig nem kis összegbe került. Végül ez is megoldódott.

A háboru végére a műhely erősen megrongálódott. Ennek okai a következők.

- Ezekben az években az oltárépitő testvérek Pécstől távol, Máriapócson dolgoztak, oltárokat javitottak és épitettek.

Távollétükben a pécsi mühely szinte gazdátlan maradt. A háboru utolsó évében a pécsi Angszter orgonaépitő üzem munkásai, akik a templomban és a testvérek mühelyében dolgoztak, erősen igénybe vették a rendi gépeket, a szerszámokat és a mühelyhelyiséget.

- A háboru romboló ereje az épületet kivül-belül szinte romossá tette.

A háboru után P. LUPTOVICS K o l o s, az akkori tartományfőnök, szinte ujjáépitette az egész épületkomplexumot. Összefüggő, egybeépitett gépház, asztalos-, szobrász-, festőmühely és fotolaboratórium született.

A további munkáknál fontos szerepet kapott a fotolaboratórium, amelyben előhivták és elkészitették munkájuknak, alkotásaiknak ezer és ezer fényképét.

Ernő testvér mindig fényképezőgéppel utazott, s ha valahol egy-egy szép barokk motivumot látott, azonnal lefényképezte.

Isten segitségével és soha nem nyugvó vállalkozó munkájuk nyomán a testvérek otthona, alkotó munkahelye Pécs egyik legszebb és legjobban felszerelt asztalosmühelye lett. A mühely mind a helyi, mind a közeli és távoli vendégeket, alkotókat csalogatta, vonzotta.

A hitoktatók a tanulókat gyakran elhozták az iskolából a mühelybe helyszini szemlére. Ezek a látogatások sokszor hasznosabbak voltak, mint a tanitás, amely a szerzetesek munkájáról és kolostori életről adott hü képet.

Sokszor más világnézetü látogatók is megfordultak a Szent József mühelyben és azzal a meggyőződéssel távoztak: "a barátok sem naplopók, hanem a társadalom komoly alkotó munkásai."

Nem hallgathatjuk el azt a tényt sem, hogy a magyar rádió két alkalommal közvetitett a ferences oltárépitők otthonából, amelyben bemutatta a falakon belüli alkotó életet.

Az alkotómunka fontosabb állomásai

a/ Az alkotómunka kezdete

Szécsény

1929 - 1930

1929. augusztus 29-ét irtunk. Megérkeztek a noviciusok, megtörténtek a beöltözések és elkezdődött a hétköznapok alkotómunkája.

Ernő és Leander testvérek a rendház egyik szabad zugában mühelyt alakitottak ki maguknak. Szécsény szinte mindenkor a nagyobb rendházak egyike, az alkotások otthona volt. A rendtartomány reformjától, 1900-tól az 1930-as évekig, a reformált rendtagok megérkezéséig azonban gazdátlan. A rendház az I. világháboruban a katonák betelepitésével erősen megrongálódott, igy a két fiatal asztalos testvérnek napestig volt mivel foglalkoznia. Ajtókat, ablakokat és a házi berendezési tárgyakat javitották. Ernő testvér azonban gondolt a régi butorok javitására is, Leander testvérrel szabad óráikat egy-egy öreg fotel, térdeplő vagy iróasztal felujitásával töltötték.

A felsorolt butordarabok közül az intarziás iróasztalt vélték a legértékesebbnek. Ez két részből állt: az alsó iróasztali részből, és a felső mennyezetig érő iratszekrényből. Intarziás barokk szépség, de az egészet a szu ette.

A két testvér darabjaira szedte szét. A ceglédi származásu P. UNGVÁRY A n t a l házfőnök el-elnézte a két tevékenykedőt és egyszer ezt mondotta nekik: "Gyerökök, nem értetök ti ehhöz, nem lösz ebből semmi!" A két fiatal választ nem adott, csak mosolyogtak az orruk alatt. Az ujoncév első felében Antal Atya meglátta, hogy a gyerekek értettek hozzá, mert a szécsényi kolostor biborosi vendégszobájának egyik remeke, a rend részleges feloszlatása után pedig, 1950-től a balassagyarmati muzeum egyik értéke lett.

A teljesség kedvéért megkérdezhetjük, ki alkothatta ezt az intarziás remeket? Nem tudjuk. Egy biztos, hogy a magyar ferencesek több rendházában müködött egy-egy hirneves asztalos mühely. A legszebb intarziás alkotások a pécsi kolostorban a XVIII. század elején Jani Lukács testvér vezetésével jöttek létre. A pécsi sekrestyeszekrény is az ő alkotása. Valószinüleg a szigetvári sekrestyeszekrény is az ő munkája, amely a pécsinek kicsinyitett mása. A szécsényi iróasztal és a pécsi sekrestyeszekrény kivitelezésében sok hasonló vonás van, nem ok nélkül következtetünk a közös eredetre.

P é c s

1930 - 1931

Pécs lett ezután az igazi otthona és központja a ferences oltárépitő testvérek közösségének. Itt dolgoztak és innen indultak missziót teljesitő utjukra, országunk minden tájára. Ide vonzották magukhoz azokat a "civil" szobrászokat, aranyozókat, festőket is, akik alkotásaikban segitőik, munkájukban kiegészitőik voltak.

A két asztalostestvér a noviciátust befejezve Pécsre került. Budapesttől hajóval utaztak egészen Bajáig. Dunaföldváron és Baján kiszálltak, és szemügyre vették a dunaföldvári remek barokk templomot és bajai sekrestyeszekrényt.

Pécsett - mint emlitettük - a munka a mühelyhelyiség kialakitásával, egy térdeplő és egy sublót megujitásával kezdődött, továbbá megbizást kaptak a sekrestyeszekrény kijavitására.

A meglepetés akkor kezdődött, amikor a szekrényt szétszedték és azt látták, hogy minden része szurágott. Egy szétszedett hatalmas müalkotás előtt álltak pénz nélkül. Felutaztak Budapestre, elsirták bánatukat P. V e n a n c provinciai titkár előtt, aki P. Oswald tartományfőnökhöz küldte őket. A provinciális atya csak ennyit válaszolt: "Ernőkém, vedd meg a szükséges anyagokat, mi mindent fizetünk, ti pedig dolgozzatok."

A munkát folytatták, melyhez nagy segitséget kaptak P. Pongráctól, aki Németországból a szurágott fához tömitőanyagot szerzett. A munka javában folyt és ekkor megérkeztek a Szépmüvészeti Muzeum megfigyelői is. Mindent jónak, helyénvalónak találtak, és további munkára bátoritották a testvéreket.

A sekrestyeszekrény szétszedése közben mind az alkotó személye, mind az alkotás ideje napvilágra került. A Máriaszobor szobor-kagylójának egyik sarkában ezt a felirást találták: "Jani Lukács 1737."

Az ebédlő asztalai is ugyanettől az alkotótól, és ugyanebből az időből származtak. Ezek azonban már annyira elöregedett állapotban voltak, hogy megujitani sem lehetett őket.

Az intarziás részeiből azonban elkészitették a sekrestye két ajtaját. Tervbe vették a sekrestye labériáinak elkészitését is. Ez utóbbi az elkövetkező évekre maradt. Sajnos, a roppant értékü anyag feldolgozását megakadályozta a rend 1950-es évi feloszlatása.

A sekrestye belső berendezése tehát a testvérek munkája nyomán 1932-ben ujjászületett.

b/ Az alkotómunka tüzében

P é c s

1932 - 1950

A müvészi alkotásokra is áll a Példabeszéd mondása: "Ignis vero nunquam dicit: Sufficit." "A tüz sohasem mondja, hogy elég" /30, 16/ Ez áll az igaz, a jó, a szép abszolut értékeire is. A tudomány, az erkölcs, a müvészet is ilyen! Soha sem mondja: most már elég. Ellenkezőleg, leállni nem tud! Mindig ezt mondja: többet, szebbet és jobbat alkotni!

Igy volt ez a Pécsett egymásra talált ferences testvéreknél is.

A pécsi ferencesek templomában ekkortájt nagy épitkezések folytak. A szentély kupolát, a templom főhajója pedig mellékhajót kapott. Az utóbbi üresen állt, szinte csalogatta a testvéreket és keltegette, élesztgette fantáziájukat.

A ferences kolostor kőtárában, melyet Kaizer Nándor házfőnök létesitett a rendház második emeletének egyik helyiségében, rátaláltak a Jakab-hegyi pálos kolostorból származó barokk stilusu Szent Antal faoltárra. Ezt kell a templomban felállitanunk - jött a gondolat!

A barokk stilusu oltár felujitása azonban komoly gondot okozott a testvéreknek, mert sem pénzük, sem szakmai gyakorlatuk nem volt az ilyen igényes munkához. Eddig ugyanis jelentősebb barokk tárgyakkal nem foglalkoztak.

Ekkor kerültek kapcsolatba KALMÁR Edével, aki nem volt szobrászmüvész, de Pécsett szobrászmühelye volt. A ferences testvérek munkatársa lett. Gondot is okozott azonban a segitség, mert Kalmár Ede felesége csak kevéssel ezelőtt halt meg, és a férj bánatában a borhoz fordult vigasztalásért. Ezért rövidesen meg kellett válni tőle, s hamarosan meg is halt.

A barokk munkához szükséges aranylemezekért Ernő testvér Budapestre utazott, s HARTL Pál aranymüvessel, aranyverdéssel került kapcsolatba. Beszélgetés közben megkérdezte: tudna-e a testvéreknek aranyozó mestert ajánlani? Az aranymüves Verbanicz Jánoshoz irányitotta. Ernő testvér és Verbanicz között azonnal olyan bensőséges kapcsolat alakult ki, hogy a vásárlásokat a STRAUB cégnél már közösen bonyolitották le. Ernő testvér Verbaniczra olyan hatással volt, hogy együtt mentek Pécsre, s a mester a kolostor világi lakója lett. Ő irányitotta a testvérek munkáját, az alapanyagok összeállitását, a festést, márványozást, aranyozást. Krizológ testvér minden technológiai megoldást szószerint leirt, s ennek alapján dolgoztak. Verbanicz haláláig az együttes tagja maradt. Idős, becsületes mesterként fejezte be életét.

A barokk oltár felujitó munkáiba időnként Kaufmann Antal pécsi aranyozó mester is bekapcsolódott. Magas árai miatt azonban állandó dolgozóként nem alkalmazták, csak az erősen megszaporodott munkák idején hivták segitségül és igy a testvérek második és tudásukat tökéletesitő tanitója lett.

Időközben az anyagiak is rendeződtek. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy PÁPA Józsefné, pécsi hivő ennek az oltárnak a felujitására és felállitására még 1930-ban 4.000,- pengőt adományozott. A pénzt azonban az adományozó tudtával és hozzájárulásával a sekrestye renoválására forditották. A testvérek a készülő oltár helyére perselyt állitottak fel, ezzel a felirással: "Szent Antal oltárának kiadásaira." A hivek a készülő oltárra szépen adakoztak. Ilyen körülmények között az oltár 1932. junius 13-ra, Szent Antal névünnepére el is készült.

Az előljáróktól P. Juvenál házfőnöktől és P. TAMÁS A l a j o s tartományfőnöktől - a sikeres munkák elismeréseként Fr. Ernő megkapta az üzem pénzkezelési engedélyét is. Amit lehetett, és amire pénz volt, igyekezett is megvásárolni, biztositani. Egy uj templom berendezéséhez szükséges faanyag száradt az udvarban és várta rendeltetését. Az együttesnek nem kellett már állandóan megküzdeni a "ninccsel".

A testvérek az első sikerektől lelkesitve mindinkább vágyakoztak a további templomépitő munkára. Örömmel fogtak hozzá a második oltár elkészitéséhez, a Fájdalmas Istenanya oltárhoz, amely eddig a templomhajó baloldali szögletében egy oltárasztalból és a föléje helyezett Mária képből állott, és igen szimpla alkotás volt.

Az ujabb oltár elkészitése ujabb kiadásokat jelentett. A hivek anyagi segitsége azonban most sem maradt el. A testvérek ismét perselyt helyeztek el a készülő oltár helyére. Ekkor állt elő MAJOR néni, mondván: "Máriának ne fillérekből legyen oltára!" - s egy összegben kifizette a költségeket.

Az oltár készitése közben azonban akadt elkeseritő epi-

zód is. Valaki féltékenységből feljelentést tett az Országos Müemlék bizottságnál a testvérek munkája ellen. SZABÓ Lóránd titkárt küldték Pécsre a munka szakszerüségének ellenőrzésére. A felülvizsgálat azonban a munkálatokat jóváhagyta, a testvérek tovább dolgozhattak eredeti elgondolásuk megvalósitásán fokozott lelkesedéssel.

1933 nagyböjt elejére nyers állapotban el is készült az oltár, év végére pedig az aranyozás munkája is befejeződött. A Fájdalmas Istenanya ujjászületett barokk oltára a mellékhajónak igen szép disze lett.

Uj tag is került az alkotó közösségbe, EXNER Lajos, a kiváló szobrászmüvész személyében, aki a tervezett szobrok rajzát készitette el, amelyeknek alapján Ernő és Leander testvérekkel együtt a munkákat kivitelezték.

1933-ban restaurálták, illetve helyreállitották még a templomban a Szent Anna és Szent József-oltárokat, a szószéket; elvégezték továbbá a főoltár aranyozását is.

Az aranyozást és a márványozást - miként már emlitettük - Verbanicz Jánostól tanulták. Ebben a szakmában csak Ernő és Krizológ testvér sajátitották el a szükséges ismereteket. A tanulás mindvégig folyt, és minél alaposabb ismeretre tettek szert, annál hosszabb időt vett igénybe egy-egy oltár elkészitése, mondja Krizológ testvér. A megfigyelés a pécsi székesegyház igazi márvány tárgyain történt, és legtöbbet önkritikájukkal saját hibáikból tanultak. Igaz, annyira vitték, hogy alkotásaikat a pécsi karmeliták oratóriumában az idegenből odaérkezett márványozó mesterek valódi márványnak nézték.

1934-től 1936-ig készültek el Pécsett a ferences templom uj barokk padjai. A legértékesebb szlovén tölgyfát hasz-

nálták. A kiadásokat P. Krizsánt plébános a hivek adományából fedezte. A testvérek nagy gondot forditottak arra, hogy a padok ülő és térdeplő része minél kényelmesebb legyen. Az utóbbiakat takaritás közben fel lehetett hajtani. A padok végeit egy-egy Szent Ferenc életéből vett jelenet, illetve jel-faragvány, egy-egy liturgikus jel-faragvány diszitette.

Az Országos Müemlékbizottság elnöksége állandóan rajta tartotta a szemét a pécsi oltárépitők alkotásain, és mindig elismerően nyilatkoztak munkájukról.

A padok készitése közben Ernő testvér szivburok gyulladással a klinikára került. Betegsége megszakitásokkal két évig tartott. A mühely vezetését ez idő alatt Leander testvér vette át.

1936 karácsonyán P. Hermann Hermenegild tartományfőnök Ernő testvért telefonon Budára hivta és R ó m á b a küldte, hogy az Örök Város betlehemeit tanulmányozza. Sociusával, Leander testvérrel 1936. december 28-án már Rómában P. SCHROTTY P á l definitor generálisnál jelentkeztek, aki lelkükre kötötte: "Magyarországon egy egészen nagyarányu betlehemnek kell lennie." A testvérek látták az Örök Város legmonumentálisabb betlehemeit. Valamennyi között a legkiemelkedőbb a San Antonic templomé volt, mely a Szent Antal Ferences Egyetem és Kollégium müvészeinek alkotása. Itt a betlehem alakjai az egész szentélyt betöltik.

A két testvér hazaérve folytatta az elkezdett munkát, lelkük mélyén pedig hagyták a nagy tervet érlelődni egészen 1940-ig.

Az oltárépitők otthona Pécs volt. Ferences templomuk szentéjének szépitésén kezdettől fogva mindvégig fáradoztak.

1937-38-ban például az áldoztatórácsot aranyozták.

A karácsonyi betlehem gondolata 1940-re szélesen kibontakozott. A fő munka a szobrászgárdára várt. Ujabb munkaerőket is foglalkoztattak. A szent karácsony megjelenitésén következő szobrászok fáradoztak:

- KULAI József és TORONYI Antal Szegedről;
- FARKAS Ferenc, SCHWEIZER János, KOVÁCS Vilmos, VESZELI János, PAPP Gyula Pécsről;
- a fő feladat Exner Lajos szobrászmüvész vállára nehezedett. A felsoroltak mind dolgoztak a szent éjszaka titkának bemutatásán, de közremüködött a mühely minden tagja.

A betlehemi jelenet három fő alakja - Jézus, Mária és József - 1940 karácsonyára elkészült. A következő év szentestéjén pedig már készenállt a karácsonyi misztérium valamennyi alakja. A hozzá szükséges faanyag beszerzése nem kis gondot okozott, de végül is sikerült. Jó technológiával oldották meg a fa kiszáritását is. Az első három szobor siklósi füzből készült. Ez vizes anyag volt. A többi szoborhoz a mohácsi Gyöngy-szigetről füz- és nyárfát vásároltak. Hatalmas rönkfából dolgoztak!

1941 karácsonyán az egész betlehemi jelenet látható volt a pécsi ferencesek templomának szentélyében. A városból és a környékről - a vallásos látogatóktól kezdve a bámészkodókig özönlött a nép, reggeltől-estig zsufolt volt a templom.

Ehhez kapcsolódva örökitünk meg itt egy kis epizódot. A látogatók között egy pulikutyás hölgy is akadt. A kutya megállt, egy pillanatig nézte a fából faragott és feketére festett pulit, majd hangosan megugatta és elfutott.

A betlehemi jelenetet megörökitő összkompozició, mint mü-

alkotás az Országos Müemlékbizottság dicséretét is elnyerte.

A betlehemi jeleneteket megörökitő munkát a templomi világitási falikarok és a keresztut elkészitése követte.

A testvérek, valamint P. Ördögh Alfonz házfőnök ugy vélték, eljött végre az ideje annak, hogy most már "önmagukra" is gondoljanak, faragjuk meg a pécsi rendház oratóriumának oltárát.

A gondolatot tett követte. Előbb azonban egy házon belüli ellentétet kellett megoldani. Ernő testvérnek az volt a véleménye: a férfiak nem szeretnek és nem tudnak takaritani, tehát az oratórium oltára szép, a takaritás szempontjából azonban igen egyszerü legyen. A testvérek nagy része viszont igy gondolkozott: másoknak mindig a legszebbet igyekeztünk alkotni, magunknak pedig a legegyszerübbet? Az ellentétből született meg végül a pécsi ferences oratórium, melyet egy kis ékszeres dobozmak lehet minősiteni.

A testvérek munkájukba "a lelküket faragták bele!" Itt azt valósitották meg, amit nevük mond, ahogyan a 30-as évek elején nevezték őket! Az évről évre megjelenő tabulákban ugyanis nevük alcularius, s ez magyarul ékszerdoboz-készitőt jelent.

Ez az oltár aranyban uszott. Titulusa kereszten függő Megváltó. A tabernákulum ajtajának faragása pedig a szentéjszakát ábrázolja; a jászolban fekvő Kisdeddel. Az oltár menzáján az ekszt ázisba esett Szent Ferenc alakja látható, amint a nagy természetben a legszentebb áldozatot a sziklákon bemutató Leó testvér szentmiséjét hallgatja. A pedellán beépitett egy-egy ereklyetartó Szent Ferenc és Szent Paskál ereklyéjét tartalmazza.

A remekmü 1950 után - kisebb átalakitással - az esztergomi Szent Antal Kollégium kápolnájának az oltára lett.

1944-nek, a háboru legnehezebb évének szerzeménye a templom orgonája, mely szintén az oltárépitő testvérek munkájának a "gyümölcse" volt. Ernő testvér szerint ugyanis a máriapócsi kegytemplom megujitásából befolyt összeg egy részéből fizették ki az orgona árát. Ennek története a következő: Gyöngyös város, mint kegyur, a gyöngyösi ferencesek 400 éves fennállásának megörökitésére a pécsi Angszter orgonaépitő cégnél hatalmas orgonát rendelt. A front azonban egyre közeledett, ezért az orgonát már nem tudták leszállitani. P. C s i s z á r Teodoz házfőnök ekkor a cégtől megvásárolta a pécsi ferences templom részére.

Az életben lévő oltárépitő testvérek még ma is örömmel emlegetik: "Cégünket nemcsak fenntartottuk, hanem a pécsi szentegyháznak még szereztünk is valamit!"

Külön kell szólnunk arról a kimagasló alkotásról, melyet - mint emlitettük - a testvérek Pécsett, a karmeliták zárdájában produkáltak.

A szerzetesi élet az Evangélium gyümölcse! A karmelita szerzetesek rendje sem nyulhat vissza az Ószövetség évszázadaiba, Illés és Elizeus prófétákig, miként egyesek vélekednek. A karmelitákat Szent Berthold kereszteslovag alapitotta 1155 körül, amikor a palesztiniai Karmel hegyen élő remetéket szerzetesi közösségbe összefogta. A rend női ágát Soreth János rendfőnök alapitotta, aki 1450 táján élt és munkálkodott. Még ujabb keletü, 1702-ből származik a szigoru fegyelmü, de aktiv életü karmelita harmadikrendi nővérek ága.

Hazánkban 1950-ben hat helyen éltek sarutlan karmelita

férfi szerzetesek: Győrött, Budapesten, Keszthelyen, Miskolcon, Kunszentmártonban és Pápakovácsin; ugyanakkor a női ágnak három helyen volt zárdája; Szombathelyen, Sopronbánfalván és Pécsett.

Pécsre 1936-ban telepedtek le. Szombathelyről került át 5 nővér és Sopronbánfalváról 2 nővér. Kolostoruk épitése 1933-ban kezdődött el és 1936-ban szentelte fel Virág Ferenc megyéspüspök.

A pécsi kolostort harminc nővér számára tervezték, és 1950-re a létszám teljes volt.

A nővéreket állandó klauzura különitette el a világtól. Az elmélkedő imádság mellett egyházi ruhák készitésével, ostyasütéssel, kerti és házi munkával foglalkoztak.

A ferences oltárépitő testvéreket ekkortájt már országszerte ismerték, főként Quinque Ecclesisae berkeiben, igy az örök-klauzurás pécsi Karmelben is.

1943 tavaszán kéréssel fordultak a pécsi ferencesekhez. Feltárták lelkük óhaját: egy igen szép barokk-motivumokkal ékesitett oratóriumot, imatermet szeretnének zárdájukban kialakitani.

Ernő testvér meg is jelent, helyszini szemlét tartott. Erzsébet házfőnök anya és néhány nővér fogadta. "Egy uj világba, az ima világába cseppentem be" - emlékezik vissza a testvér. - "A nővérek, a falak, a levegő olyan imaszellemet sugárzott felém, amely egész lényemet betöltötte és magával ragadott."

Erzsébet házfőnök anya mosolyogva ezeket mondta: "Testvér, pénzünk nincs, de nagyon szépet akarunk. Imaszándékainkban azonban mindig benne lesznek, és a Karmelhegyi Szüz Anya

megsegiti magukat." Ezután bevezetett a földszinten elhelyezkedő egyszerü, festett padokkal bebutorozott, igazán disztelen oratóriumba, amelyből három ablak nyilott a templom szentélyébe.

A három ablakmélyedésnek a pécsi karmeliták életében nagy jelentősége volt.

- Az első ablak előtt a szentélyben álló püspök vagy pap szokta beöltöztetni az ablakmélyedésben térdelő karmelita szerzetesnőt.

- A középső ablakmélyedésbe a reggeli szentmise után a kis ablakon át behelyezték a Legszentebbet. A szerzetesnők az oratórium felé nyitott oltárszekrény előtt az Eucharisztiát egész nap szentségimádásban részesitették.

- A harmadik ablakmélyedésben a templomban misező pap megáldoztatta az ablakhoz sorban közeledő és térdelő szerzetesnővéreket.

A harmadik ablakmélyedésnek ezen felül volt még egy rendeltetése. A meghalt szerzetesnővéreket az oratóriumban ravatalozták fel. A templom szentélyében álló püspök vagy pap ezen a harmadik nyitott ablakon át végezte az oratóriumban elhelyezett halott beszentelésének szertartását.

"Álltam némán, szinte megmerevedve, lelkemben az oratóriumban lezajló eseményeket átélve" - mondja Ernő testvér. - A hely géniusza a lelkem mélyéig hatott és elhatároztam: "Ide varázsoljuk a világ legszebb tabernákulumát, az oratórium és a templom felé nyitott szentséghází!"

A karmelita nővérek a legszebbet kérték. Az elkészitéshez szükséges anyag nagy része a raktárunkban volt. Igyekeztünk is a legszebbet adni.

P. Teodóz házfőnökkel a helyzetet ismertettem, ám ő mindezt jobban tudta, mint én, hiszen a karmeliták gyóntatója és - talán? - az oratórium megszépitésének sugalmazója is volt. Mosolyogva csak ennyit felelt: "Angyalkáim, ha anyagiakkal birjátok, csináljátok!"

A templom felőli falat három tagozatu, az egész falfelületet egybefogó faburkolattal fedtük be, és barokkos motivumokkal diszitettük. Mindhárom ablakmélyedés ünnepi diszitést kapott. A középső azonban aranyban csillogott, és a mennyország hatását keltette fel mind az imádkozókban, mind a puszta szemlélőkben.

A karmelita oratóriumot 1943 szeptemberében VIRÁGH püspök ur szentelte fel.

Ez a kedves kis szentegyház volt a ferences oltárépitő testvérek utolsó pécsi alkotása.

M o h á c s

A "Hős vértől pirosult gyásztér"-en a ferencesek két templomukban hirdették Krisztus evangéliumát. Az egyiket köznyelven zárdatemplomnak, a másikat püspöki templomnak nevezik. Nagyságra mindkettő körülbelül azonos méretü. Az első a ferences kolostorral egybeépült, a másik a püspöki nyaraló mellett áll, de a ferencesek által vezetett plébániatemplom.

A zárdatemplom főoltárát 1913-ban P. PÓRI B o n a v e n t u r a házfőnöksége idején világos és szürke siklósi márványból faragták. A további felujitó munkát 1926-ban, Szent Ferenc halálának 700 éves megemlékezésével kapcsolatban folytatódtak. A templom ebben az évben Szüz Mária és Szent József oltárával gazdagodott, majd 1927-ben Szent Ferenc

és Szent Antal oltárok felállitásával fejeződött be. Minden oltára siklósi márványból készült.

A felujitásra inkább a plébániatemplom szorult rá, s nem is bizonyult mostohagyermeknek. A Szent Ferenc halálának 700 éves évfordulóját követő években vette kezdetét megujulása. Csak a jelentősebb munkálatokat soroljuk fel alkotásuk időrendjében, amint azokat a Historia Domus őrzi.

A megujulás 1932. október 10-én vette kezdetét a templompadozat mozaiklapokkal való lerakásával. A munkálatok azonban a csucsot 1934 és 1936 között érik el, amikor az oltárépitő ferences testvérek 1934 szeptemberében megjelennek a szintéren.

A mohácsi Historia Domus lapjain ezekből az időkből a következőket olvassuk: "P. UNYI B e r n a d i n házfőnök kérésére P. Hermann Hermengild tartományfőnök engedélyével a munkálatokkal a pécsi oltárépitő testvéreket biztuk meg."

A ferences oltárépitő testvérek tevékenységi köre ekkorra annyira kiteljesedett, hogy egyszerre három helyen munkálkodtak:

- a pécsi ferences templomban,
- a szécsényi ferences kolostor ujoncainak dormitoriumában, hálótermében fr. Ernő vezetésével,
- a mohácsi püspöki templomban fr. Turi-Kovács Leander vezetésével. A mohácsi munkálkodásoknál Leander testvér segitőtársai fr. Krizológ, fr. Peregrin és fr. Gordián voltak.

A rendház történeti feljegyzései szerint Mohácson a házfőnök és az oltárépitők között a következő megegyezés jött létre:

- a szállást és az élelmet a ferences kolostor adja;

- a munkahely a zárda széles első emeleti folyosóján lesz;

- a munkálatok fejében a testvérek 2800,- pengőt kapnak

A munka időre és kivitelezésben mindenki megelégedésére 1935-ben elkészült. Az olaszbarokk oltár és szószék az arany fényében pompázott.

Ezzel egyidejüleg 1934. szeptember 17-én hozzáfogtak a templom felállványozásához is. 1934-1935-ben elvégezték a falak külső és belső kijavitását, festését. 1935 julius végére PLATZ Imre pécsi asztalos cég elkészitette tölgyfából a barokk padokat. Az 1936. évi március 8-i szentségimádásra a STOLLÁR és FIA mohácsi müasztalosok által készitett két barokkstilü térdeplő és gyóntatószék is a helyén állt.

Az oltárépitő testvérek itteni munkája 1936. május 22-én ért véget. Fr. Leander és fr. Krizológ felszerelték a SCHWEITZER és Kaufmann pécsi szobrászok és aranyozók által készitett villanykarokat. Utóbb, 1937. junius 30-ára a Stollár cég kifaragta azt a szoborállványt, mely Szent Teréz szobra számára készült.

A püspöki-templom felujitásának mozgatói a ferences atyák voltak. Mellettük azonban serényen munkálkodtak a harmadik rendi férfiak és nővérek, akiknek nevét, dicséretét és fáradozását a Historia Domus lapjain lépten-nyomon megtaláljuk.

J á s z b e r é n y

A Kapisztrán Szent Jánosról nevezett rendtartomány kispapjai 1900-tól 1911-ig Baján, majd 1950-ig Gyöngyösön végezték a bölcseleti és a hittudományi főiskolát, 1926-tól 1941-ig a filozófiai fakultás Jászberényben müködött.

A jászberényi klerikátus ékességének a kápolnát mondhatjuk. Benne megvalósult a prohászkai mondás: "A gót stilus szinte az ég felé viszi az embert, a barokk pedig ragyogásával közénk hozza az eget."

Az első esztendőkben Jászberényben csak egyetlen imatermet találunk a torony emelet szintü helyiségében, néhány sötétbarnára festett egyszerü stallummal, ülőhellyel.

A kispapok és az előljárók egyaránt uj oratórium után vágyakoztak. A tervek megvalósitására azonban éveken át várni kellett. "A végső döntő inditékot az 1933. év nyarán a Rómából itthon tartózkodó P. Schrotty Pál definitor generális adta meg azzal, hogy 3700,- pengő segélyt nyujtott erre a célra" - olvassuk a Historia Domus 1933. évi szeptemberi beszámolójában.

A munkálatok még az ősz folyamán elkezdődtek. Az emeleten található klerikátus helyiségeiből néhány cellát és folyosórészt lebontottak, s ezek helyén képezték ki a diszteremszerü hatalmas kápolnát. Az átalakitások után a festők vették át a munkát. Ekkor azonban még csak a diszitő elemek készültek el, a figurativ képekre alkalmas falmezők üresen maradtak.

1934. márciusában P. KARÁCSONYI A l a d á r magiszter a pécsi asztalos testvéreknél megrendelte a neobarokk jellegü

oltárt, egy jászberényi asztalosmesternél pedig a tölgyfa padokat. Juliusra a megrendelések elkészültek és megérkeztek a rendházba.

A barokk oltár valóban remekmü! A tabernákulum ajtaja az "élő vizek forrását" ábrázolja. Az oltárkép UNGHVÁRY Sándor festőmüvész alkotása. A Szeplőtelen Fogantatés misztériumát jeleniti meg, mellékalakként a nagy ferences hittudóssal, Boldog Duns Skótus Jánossal.

Az oratóriumot 1934. julius 12-én P. dr. FERENCZ V i l m o s vajdahunyadi ferences házfőnök, teológiai tanár, Róma akkori megbizott vizitátora szentelte fel.

A végső befejezés MÁRTON Lajos festőmüvészre várt, aki 1936 szeptemberében kezdte meg az üresen maradt falmezők kitöltését. Ezeket november 25-én Szent Katalin napján, a filozófia védőszentjének ünnepén áldotta meg P. Hermann Hermenegild tartományfőnök.

A kápolna épitésének és dekorálásának főmozgatói főszereplői a következők voltak:

- a két magiszter, P. Karácsonyi Aladár és P. Kiss Szaléz,
- a főelőljárók, P. Schrotty Pál és P. Hermann Hermenegild,
- az oltárépitő testvérek.

/A jászberényi fejezet idézet a szerző 1980-ban megjelent "A Kapisztrán Szent Jánosról nevezett Ferences Rendtartomány Kispapnevelésének története" c. müvéből./

S z i g e t v á r

A pécsi oltárépitő testvérek - mint korábban máskor is - 1936-38 között egy időben szintén három helyen dolgoztak:

- a pécsi rendi templom további diszitésén,
- a szegedi Boldogasszony templom szentélyének megujitásán,
- és a szigetvári ferences szentegyház renoválásán.

Szigetvár a magyar történelem ismert helye, Zrinyi Miklós hősi helytállásának és halálának emlékhelye. Kálvinista vidék, maga a városka azonban tiszta katolikus település, csodálatos szépségü barokk ferences templommal.

A templom fala és a főoltár tövében a szomszéd ház udvarán tengeteg összegyült törmeléket halmoztak fel, igy a fal átnedvesedett, pusztulásnak indult. Mi több, a csodálatos, hazánkban egyedülálló, a szentély teljes szélességét kitöltő hármas oltár is korhadni kezdett.

A templom belső "felszerelésének", az oltároknak a pusztulása hasonló volt a szegedihez.

Az 1930-as évek második felében P. BORSÁNYI B a l á z s házfőnök a pécsi testvérekkel renováltatta a templomot.

A testvérek a hármas főoltárt a legkisebb darabokig szétszedték, teherautókon Pécsre szállitották, s ott megujitották. A nagyobb részegységeket azután nyers állapotban vitték vissza eredeti helyükre, ahol a festés, a márványozás és az aranyozás következett.

A rekonstrukciós munkálatok körülbelül azonos szintüek és méretüek voltak a szegedi temploméval.

S z e g e d

1936 - 1940

A ferencesek az Alföld központjába, Szegedre az 1300-as évek elején telepedtek. Az Anjou királyok támogatásával Szent Erzsébet tiszteletére egy kisebb templomot emeltek.

Az obszervánsok, akik a ferencesek szigoru ágát képviselik, Hunyadi János kormányzósága idején találtak otthonra Szegeden, amikor nagyobb várossá és katonai központtá alakult. Hunyadi János ugyanis a török ellen induló szárazföldi és folyami seregeit itt gyülekeztette.

A XV. század közepén Mátyás király fejedelmi ajándékából és a hivek kegyes adományából Szegeden, az Alsóvárosban az obszervánsok a hazai ferencesek legmonumentálisabb templomát épitették fel. Hossza 63,50 m, szélessége 13,20 m, magassága közel 20 m. Némi megszakitásokkal 1465-től 1503-ig épült. Valószinüleg augusztus 5-én, a Havas Boldogasszony tiszteletére, ünnepének napján szentelték fel. Az épitmény és belső berendezése egyaránt gótikus stilusban készült. A török hódoltság alatt a templom külseje alaposan megrongálódott, berendezése szinte teljesen megsemmisült.

Az ujjáépitő munka során a templombelső "arculata" megváltozott. Az ujabb kor stilusának megfelelően a barokk csillogó köntösét öltötte magára. A jelenlegi oltárképet a régi kegykép nyomán a XVII - XVIII. század fordulóján ismeretlen festő festette. Hatalmas barokk főoltárt és szószéket képeztek ki az épületben. Mindkettő ékesitésében szerepet kapott az első névszerint ismert hazai oltárépitő ferences testvér,

GRÁF A n t a l, aki 1713-ban a főoltár, 1714-ben pedig a szószék diszes szobrait faragta. A század közepe táján belés külföldi festők és szobrászok alkotásaival gazdagodott a templom. Ugyanebben a században épült fel a megcsonkitott gótikus torony barokk kiegészitő része.

A XIX. században a templom külső és belső képén lényeges változás nem történt. 1870-ben a templom stilusának megfelelő átalakitási tervek készültek, ezekből azonban csak apró részletek valósultak meg, mert 1879. március 12-én a városra szakadt a nagy áryiz. A katasztrófa és következményei megviselték az épületet, ugyszólván megpecsételték a ferencesek templomának sorsát. Az árviz után ugyanis a városnak ezt a területét feltöltötték, az ősi Mária templom azonban a mélyben maradt. A falak, az oltárok átnedvesedtek és pusztulásnak indultak.

P. SCHNEIDER V e n c e l plébános és házfőnök - mentsük, ami menthető jeligével - 1934-ben kezdett a renoválás munkájához.

A mentési munka a falak viztelenitésével kezdődött, majd az oltárok helyreállitásával, felujitásával, ujak épitésével folytatódott.

A falak viztelenitése az akkori időben alkalmazott módszerrel, eljárással, szakaszos falszigeteléssel kezdődött. A rendkivül vastag, évszázados falakat méterről-méterre haladva vizszintesen átvágták, és kátrányos lemezre helyezett ólomlemezes falszigetelést alkalmaztak.

Az épületet igy az ujabb vizfelszivódástól megmentették ugyan, de ki kellett száritani a közel két méter magasságig átnedvesedett falakat és a vakolatot is. Az ólomszigeteléssel

együtt ezt is megoldották. Ez az akkori legkorszerübb technológiával - szellőző-száritó csatornarendszerrel - történt. Ezeknek a csatornanyilásoknak "nyitott" kivezetései a templom külső falán ma is láthatók. A belső nyilások azonban nem láthatók, mert a falakat körös-körül három méter magasságig vörös márvánnyal burkolták. Ez a márvány "talapzat", és az azt felül befejező, kiemelkedő márványkoszoru a templomnak "ünnepi" külsőt adott.

A templomfalak száritási müvelete 1936. junius 25-ére befejeződött. LOHR Ferenc templomfestő a gótikus stilusnak megfelelő egyszerü festést alkalmazott.

Tóth Ernő testvér augusztus 5-én, Havas Boldogasszony ünnepére Szegedre utazott. Pár nappal előbb az OBERBAUER cég megbizottja is megjelent, és a következő ajánlatot tette: a főoltárt ne szedjük szét, az egész oltárépitményt ugy, amint van ujra festjük és aranyozzuk. A cég ezért a munkáért 40 ezer pengőt kért.

Ernő testvér a szemrevételezés után viszont a következő javaslatot tette:

- mivel az egész oltárépitmény korhadt állapotban van, hatalmas testével balra billent, ezért az egészet le kell bontani;
- a sokrétegü festéket le kell maratni, a hibákat ki kell javitani;
- az ujjáépités után márványozni és aranyozni kell.

P. Vencel a rendház tanácsával megerősitve Ernő testvér elgondolását fogadta el. Alapelve azonban ez volt: "Mentsük meg a régi templomból, ami megmenthető." Ezt az elvet a testvérek is magukévá tették.

Az oltárépi[illegible] testvérek 1936. October 4-ét, Szent Ferenc Atyánk névünnepét még Pécsett ünnepelték, s a következő napon érkeztek Szegedre. Névszerint: Ernő, Plávián, Gallus, Geminián, Gordián, Krizológ, Leander és Zénó testvérek.

A munkát a több mint kétszáz éves hatalmas oltár lebontásával kezdték. Bontás közben látták, hogy a kora barokk oltárból csak a következő részek menthetők meg a jövő oltár számára:

- a csavart oszlopok,
- a felső párkányzat,
- a szobrok,
- a kegykép eredeti kerete,
- az ornamentális faragványok nagy része.

" Az oltár vázát alkotó faanyagot kétszeres erősségüre kell kicserélnünk, hogy munkánk időtálló legyen" - mondta Ernő és Krizológ testvér.

A testvéri közösség egy része Szegeden maradt. Munkahelynek a kolostor nagytermét rendezték be. A közösség másik része Budapestre utazott megvásárolni a munkához szükséges anyagot, melyet Pécsre szállitottak. A gépekkel előkészitett, feldolgozott anyagot azután Szegedre küldték, ahol a festésre, márványozásra, aranyozásra, végül az oltár összeállitására került sor.

1937. szeptember 14-ére a főoltár elkészült. Az egész város megcsodálta a testvérek remekmüvét, szaktudását, hosszu és aprólékos munkájuk eredményét. Csupán a főoltárra 82 ezer aranylemezt dolgoztak fel.

Az oltárkompozicionak talán legkiemelkedőbb része az aranyban fénylő tabernákulom, a szentségház, mely egészen uj

alkotás volt, de teljesen beillett a hatalmas müremek egységbe.

A főoltár után sorrendben a templom legszebb alkotásának, a szószéknek a megujitása következett. Mind a szakemberek, mind az avatatlanok ma is megcsodálják és a templom legeredetibb alkotásának tartják.

A szószéket is darabokra szétszedték, a sérült részeket kijavitották vagy kiegészitették, majd festve, márványozva és aranyozva az eredeti helyükre visszahelyezték.

Az oltárépitő testvérek szegedi munkájuk során négy további uj oltárt is készitettek:

- a Jézus Szive és a Mária Szive oltárokat a szentélyben,

- a Fekete Mária oltárát czestochovai zarándok-templom Mária képének másolatával és a tisztitóhelyen szenvedő lelkek oltárát a kórus alatt.

Mind a négy uj oltár barokk jellegü. Valamennyi oltárra értékes kép, illetve szobor került, melyek Szent Vendel, Nepumoki Szent János, Szüz Mária és a szenvedő lelkek alakjait ábrázolják. Nepumoki Szent János képe a nagy bécsi mestertől, Paul Trogertől származik. A Jézus szive oltárára a Jézus Szive, a Mária Szive oltárára a Mária Szive szobor került. A szobrok KULAI József és TORONYI Antal szegedi szobrászmüvészek alkotásai. Mindkettő szép munka, de a szakember azonnal felismeri, hogy nem az ősi barokk időkből származnak.

A Szent Antal-, a Szent Ferenc-, a Szent József-, a Szent Anna-, a Fájdalmas Mária- és a Szent Kereszt oltárok már eredetileg is mümárvány alkotások. Roppant értékek! Minden szakember megcsodálja a gót ivek közé szoritott, magasba törő, formás barokk alkotásokat.

Stukkozásukat NEUHAUSER budapesti mester végezte - olvassuk a szegedi Háztörténetben.

Az uj barokk oltárasztalok és a dobogók is a pécsi asztalos műhelyben készültek.

Az uj oltárokkal együtt szeged-alsóvárosi kegytemplomban összesen tizenegy oltár áll.

1938 tavaszán a munkák a befejezéshez közeledtek. Vencel atya házitanácsával ugy döntött, hogy a templom szentelését a Budapesten rendezett Eucharisztikus Kongresszust követő vasárnap, pünkösd első napjára, 1938. junius 5-re tüzik ki.

A templomszentelést dr. móri GLATTFELDER Gyula megyéspásztor végezte. A Historia Domus bejegyzése szerint a szertartás reggel 8 órakor kezdődött és déli 1/2 12 órára fejeződött be. A liturgikus szertartáson megjelent a városban élő papság nagy része, s számosan az egyházmegyéből is. Részt vettek a szentelésen P. Hermann Hermenegild, a ferences rendtartomány provinciálisa vezetésével a ferences rendházak megbizottai, a városi képviselőtestület vezetői, a hivek szinte megszámlálhatatlan serege. Ott voltak az ünneplők között most már nem dolgozókként, hanem imádkozókként, hálaadókként az oltárépitő testvérek is. Csendben és szerényen huzódtak meg azzal a tudattal, hogy a templom megujitásának munkáiban Isten kegyelméből csupán eszközök voltak. Ajkukat legtöbbször ez a hálaadás hagyta el: Deo gratias!

A délelőtti templomszentelési szertartást este 6 órától éjfélig tartó szentségimádás követte. 22 órakor a Mátyás-téren a ferences tartományfőnök szentséges körmenetet vezetett.

1938 junius végén az oltárépitő és oltárjavitó testvérek kétéves szorgalmas szegedi munka után visszatérhettek

pécsi otthonukba. A szegedi Háztörténet irója igy bucsuzik tőlük:

"Két évi megfeszitett munka meghozta szép gyümölcsét. Az asztalos testvérek fáradhatatlan buzgósága gyönyörü munkát produkált. Mindenki áhitattal és csodálattal tekintett a ferences szellem ezen gyönyörü munkájára. Hála és dicsőség érte!
A jóságos Jézusért dolgoztak. Ő fizessen meg nekik áldozatos fáradozásukért!"

A bucsu azonban nem volt végleges. 1940 tavaszáról ez áll a Historia Domus lapjain: "Ismét itt vannak a pécsi asztalos testvérek és serényen folyik a munka a mellékoltárok felállitásán." A purgatórium és a Kis Szent Teréz oltárát ugyanis csak most állitották fel. Ez a munka szükös két évig tartott.

Szólnunk kell még ennek a monumentális alkotó munkának az anyagi hátteréről is.

A két testvér, fr. Ernő és fr. Krizológ a szegedi "Napfénybe öltözött Mária" templom anyagi kiadásainak finanszirozásáról keveset beszéltek, miként általában szükszavuak voltak minden anyagi jellegü kérdésben. Mivel templom-restauráló, oltárépitő munkájukban a szegedi ferences templom volt a legnagyobb méretü, a legnagyobb anyag- és munkaráforditást igénylő feladatuk, itt a kérdés akaratlanul is szóba került. "A költséget teljes egészében a házfőnök biztositotta" - halljuk erre nézve -, bár a pénz itt sem állt tömegével! Hangsulyozták azonban, hogy mindig volt annyi, amennyi kellett. P. Vencel erről igy nyilatkozott: "A legtöbbet a szegedi alsóvárosi hivektől kaptam, akik templomukat igen-igen

szerették."

Ezzel kapcsolatban a Historia Domusban a következőket olvashatjuk:

- "1937. március 25-én Gyula püspök 1000,- pengőt adományozott. Kisérőlevelében ezeket irta: "A ferencesek mindenkori templom és hivek iránti áldozatos szeretetéért."

- "1937 októberében a városi közgyülés a rendház évi 3000,- pengő támogatását évi 6000,- pengőre emelte."

- 1937-ben báró BACK Bernát felsőházi tag a Fájdalmas oltár javára, a kiadások fedezésére 1800,- pengőt juttatott a rendháznak.

A ma 87. évében járó P. Vencel 50 éves emlékei alapján igy nyilatkozott az oltárépitő testvérek áldozatos, magas szinvonalu munkájáról:

"Négy éven át éjjel-nappal dolgoztak a testvérek azért, hogy Védőasszonyunk temploma ünnepi köntösben, fényben ragyogjon Isten nagyobb dicsőségére és a hivek elmélyülésére."

Máriapócs

1943 - 1950

A bazilitákat, az egyetlen keleti szerzetesrendet Szent Vazul /329-379/ alapitotta. Kelet eltávozása Rómától őket is magával vitte a szakadásba. Egyesek azonban visszatértek. Ezeknek, az egyesült görög katolikusoknak Magyarországon az első világháboru előtt még kilenc rendházuk volt, a későbbiekben azonban csak a máriapócsi /Szabolcs megye/ maradt meg mai hazánk területén.

Máriapócson 1696 novemberében a görög katolikusok templomának ikonosztázionján a Mária-kép könnyezni kezdett. Hatalmas tömegek zarándokoltak a csodálatos esemény látására. A képet I. Lipót császár parancsára Bécsbe vitték, ahol ma is a Stephanskirchének féltett kincse és a hivek tiszteletének tárgya.

Máriapócson az elvitt képet hasonlóval pótolták, amely 1715-ben, majd 1905-ben ujólag könnyezett.

A kegyhely, mely hazánk egyik legnagyobb bucsujáróhelye, 1950-ig a bazilita szerzetesek kolostora volt.

A két világháboru közötti vallásos ujjászületés, a bucsusok számának évről-évre való növekedése - kivált a második világháboru rettenetes eseményeinek hatása alatt -, arra késztette a bazilita szerzetes atyákat, hogy foglalkozzanak a kegytemplom renoválásának tervével. A mozgalom szellemi irányitója DUDÁS Bertalan, a későbbi esztendők tartományfőnöke volt. Bár az 1930-as évek végén Ungváron müködött, mint az egyik vallásos folyóiratnak a szerkesztője, rendtársaival

szoros kapcsolatban maradt, és már ekkor hosszas, szinte évekre nyuló tervezgetést folytatott a kegytemplom felujitásáról. A tanácskozó együttesnek tagja volt BOKSAY József ungvári rajztanár és egyben festőmüvész is.

A terv kialakitásának volt egy központi jelentőségü problémája: a hivő zarándokok a kegyképet csak nagy nehézséggel tudták megközeliteni, mert Mária képe a magasban, az ikonosztázon, az un. királyajtó felett volt elhelyezve. Igy a népi vallásosság egyik összetevőjét, az ugynevezett "értetés"-t vagy "értetközés"-t, szinte csak nehéz küzdelem árán tudták elvégezni. Ez utóbbi abban állt és abban áll ma is, hogy a hivők a régmultban a kegyképet, majd az utóbbi időkben a kegykép tüzzománcban égetett mását megcsókolták, megcsókolják.

A századfordulóig egy faépitményen, falépcsőkön, az 1910-es évek elejétől egy kerekeken mozgó odatolható vasalkotmányon, - a repülőgépek feljárójához hasonló - vaslépcsőkön jutottak fel a kegyképhez. Az emlitett eszközöknek a bucsu előtti és utáni oda- és visszaszállitása komoly és fáradságos munkát igényelt. Egy-egy bucsu alkalmával ezt a liturgikus szokást, amelyet 50-60 ezer ember gyakorolt, az idők során szinte életveszélyessé vált. A hivőkkel telitett templomban nappal elvégezni nem is lehetett. Erre csak az esti és az éjszakai órák adtak lehetőséget, amikor a hivőket a templomból kizárták, s az udvarban sorban állitva kis csoportokban engedték be a kegykép megcsókolására.

A hatalmas tömeg miatt a rendfenntartásról is gondoskodni kellett. S ezt a környék csendőrei látták el, gyakran nem éppen a hivők épülésére. Ugyanakkor az is igaz, hogy a bucsu-

sok sem mindig a szent hely kegyeletének megfelelően fogadták az irányitást.

Nem kis feladatot jelentett az sem, hogy a két világháboru közötti években sok Amerikába került magyar, román és ruszin - anyagi megélhetést keresve - szentmisét mondatott azzal a kéréssel: a legszentebb áldozatot a kegyoltár előtt mutassák be.

A bazilita-közösség a nehézségeket látva és megfontolva, a következő megoldási tervet dolgozta ki.

- a kegyképet könnyen megközelithető és kiemelkedő helyre kell helyezni, és itt kell köztisztelet tárgyává tenni;
- a kegyoltárt a baloldali keresztszárban, az eredeti barokk keresztoltár helyébe kell felállitani;
- ennek a keresztszárnak bal és jobb oldali falát az udvar felől egy-egy ajtóval meg kell nyitni.

A hivők bal felől bejönnek, biztonságos lépcsőkön felmennek az oltár felé, a kegyképet illetve annak mását megcsókolják, majd lépcsőkön lejőve a jobb oldali ajtón át elhagyják a templomot.

Igy a tiszteletadásnak ez a processzióhoz hasonló menete a legnagyobb rendben és szervezetten oldódik meg; a kegykép megközelitése az udvarból az udvarba elkülönitett uton történik, s a templomban tartózkodó hiveket nem zavarja.

A templom kereszthajójának megnyitása hamarosan meg is valósult. Ezt követte a kegyoltár tervezése. A terveket Boksay József festőművész készitette. A kivitelezésnél P. Dudás Bertalan tartományfőnök először a Budapesti Nemzetközi

Vásáron kiállitott alkotásaiból ismert KERESZTESSY Sámuelre, az erdélyi fafaragó müvészre gondolt, aki sokszoros aranyéremmel kitüntetett mester volt. Alkotásait keleti és romános motivumok ékesitették.

A tartományfőnök titkára, P. LIKI János felvette a kapcsolatot az erdélyi müvésszel. Megegyezésre azonban nem került sor, mert a müvész pengőben számitva százezres értékü költségvetést adott. A provinciális atya ekkor gondolt a ferences oltárépitő testvérekre, akikkel 1937-ben egy szegedi kongresszus alkalmával ismerkedett meg. A testvérek ekkor a szegedi Alsóvárosi templom renoválásán fáradoztak.

1943 nyarán dr. DUDÁS Miklós görög katolikus püspök és Dudás Bertalan, a bazilita szerzetesek tartományfőnöke felkereste P. Schrotty Pál ferences tartományfőnököt azzal a kéréssel, hogy a máriapócsi templom uj kegyoltárának elkészitésével, és a már meglévő oltárok felujitásával a pécsi testvéreket bizza meg. Dudás püspököt és Schrotty Pált római tartózkodásuk alatt szövődött baráti szálak füzték egymáshoz. Pál atya a kérést nem tudta visszautasitani, elhatározását azonban Ernő testvér meghallgatásától tette függővé. A pécsi testvérek munkálkodása ugyanis a Kapisztrán Szent Jánosról nevezett Ferences Rendtartomány templomait szolgálta. A bazilita provinciális Atya tehát Pécsre utazott, ahol a munka elvégzésében a testvérekkel sikerült megegyezésre jutniuk.

Ezt követte P. CSISZÁR TEODÓZ pécsi ferences házfőnöknek és Ernő testvérnek máriapócsi helyszini szemléje, a tervek kivitelezésének, valamint az anyagiaknak a megbeszélése.

A máriapócsi szerzetesek az uj oltár kész rajzával álltak a pécsi oltárépitő testvérek elé, amelyet a már emlitett

ungvári festőmüvész készitett. Ezt a ferencesek a pócsiak nagy örömére - némi átalakitással - elfogadták. A kegytemplom és a Szent Kereszt oltár barokk stilusát minden részében megőrizték, az ungvári müvész szláv-bizanci motivumait azonban elhagyták, illetve valódi barokk stiluselemekre cserélték. A Szent Kereszt oltár felépitménye megmaradt, a kegykép középre került. Az oltár felső háttere uj oltárlépcsőket, oltárasztalt és oltárszekrényt kapott stilusos ornamentikával. A háttér felépitménye és az oltárszekrény közé kerültek a kegyképhez fel- és levezető lépcsők, középen, az oltárszekrény mögött az "értetés"-hez szükséges kiképzés.

Mikor a máriapócsi rendház épitésze meglátta a kegyoltár uj rajzát, igy nyilatkozott a bazilita szerzetespapoknak: "A pécsi testvérek tervétől el ne szakadjanak, mert ők a barokkban otthon élnek!"

Az oltár elkészitéséhez szükséges anyagok beszerzése könnyü volt, csak a már járt utak ajtajait kellett megnyitni. A baziliták az anyagi kiadásokat messzemenőleg biztositották. Ernő testvér igy nyilatkozott: "Máriapócs anyagiakban behozza mindazt, amit a pécsi karmelitáknak szeretetből ajándékoztunk."

P. Csiszár Teodóz házfőnök máriapócsi látogatásakor a kegyoltár munkáira 40 ezer pengőt kapott. Ebből 20 ezer pengőt magánál tartott, s ez fedezte a pécsi ferences templom uj orgonájának a vételárát, 20 ezer pengőt pedig fr. Ernőnek adott az oltárhoz szükséges anyagok beszerzésére.

Ernő testvér Budapestre, az Anyagbeszerzési Hivatalba utazott, ahol P. TÁTRAI Gyula ajánlására felkereste KAISER Máriát - a ferences harmadik rendhez tartozó - osztályvezetőt

Kérte: legyen segitségükre az anyagbeszerzésben. Szives-örömest - felelte az -, de ez hónapokat vehet igénybe. A kitöltött igénylőlapokkal Kaiser Mária a hivatal főnökéhez ment, néhány perc multán aláirva Ernő testvér kezében voltak a kiutalások.

A legnehezebb feladat, a zárolt aranylapok beszerzése is sikeresen megoldódott. Fr. Ernőnek az aranyozáshoz az Iparügyi Minisztérium 72.000 aranylapot utalt ki. Ezt egészitette ki P. Dudás Bertalan tartományfőnöknek a máriapócsi bucsusok kegyadományából összegyült 508 gramm tömegü karikagyürü készlete. A Hartl cég aranyverdéjében ebből is aranylapok készültek. Ezekből az aranylapokból ered a Könnyező Mária kegyoltárának aranyos csillogása.

Nehéz idők jártak akkor: az oltárépitő testvéreknek egy része katonai behivót kapott. A békés pécsi évek után immár a háboru borzalmaiban sok vihart, szenvedést kellett megélniük.

Az itthon maradtak megfogyatkozva éjjel-nappal dolgoztak a kegyoltáron. 1944 nyarának végére nyers állapotban elkészültek a munkával. A háboru erre az időre már elérte hazánk határait is.

Érdemes nyomon követni az oltár viszontagságos sorsát és utját, miután Pécsről Máriapócsra utnak inditották.

A befejező, "diszitő" munkát a bombázásoktól távoleső Máriapócson tervezték a testvérek. Dudás püspök megbizta titkárát, TÓTIN Pál budai esperest, mint fővárosi ügyintézőjét, hogy a szállitásban legyen a ferencesek segitségére.

Augusztus vége felé Ernő testvér Domonkos D e z s ő testvért küldte Budapestre a püspöki titkárhoz, hogy a Magyar

Államvasutaktól a szállitáshoz egy vagyon kiutalását kérje. Ennél nehezebb megbizatást nem kaphatott volna Dezső testvér! Vállalkozása azonban sikeres volt. Dr. MÁRKOS Olivér, az akkori közlekedési miniszter, a görög katolikus püspök barátja volt, s megadta a szükséges támogatást. Dezső testvér még meg sem érkezett Pécsre, amikor az Államvasutak pécsi főnöke, személyesen tudatta a ferences rendház főnökével, hogy a kocsi rendelkezésükre áll.

Ez egy szombati napon történt. Hétfőn, szeptember 4-én berakodtak, s a vagon indulásra készen állott. Mindenki - főként a pályaudvaron tartózkodó katonák - meg-megcsodálták a rakodó habitusos, mezitlábas, szandálos barátokat, s tisztelettel tekintettek a fizikai munkát végző szerzetesekre.

A kész oltárrészeken kivül a vagonba kerültek az elkövetkező munkákhoz a szükséges anyagok - az aranylapok, a márványozáshoz szükséges felszerelés -, a szerszámok és a személyi dolgok. A vagon este elindult viszontagságos utjára Püspökladány felé.

Kedden reggel a testvérek is vonatra ültek. Együtt utaztak Máriapócsra: Ernő, Krizológ, Gallusz, Gordián, Kelemen és Dezső. Az uton többször is bombázást kaptak, de a további utazáshoz szükséges sinpárt egykettőre kijavitották. Este már Budapesten voltak, és onnan tovább folytatták utjukat.

A miskolci pályaudvaron felforgatott mozdonyok, széttört vasuti kocsik, szinte a végpusztulás képei fogadták az utasokat. Szerdán este érkeztek Nyiregyházára. A püspök atya szeretettel fogadta őket és csütörtökön reggel saját autójával Máriapócsra vitette a kis munkaközösséget.

A háborus borzalmak és az uti izgalmak emlékei mellett

a testvérek minden gondolata az oltárt és az anyagokat szállitó vagonjuk körül mozgott. Még Miskolcon kapták az ijesztő hirt: Hatvanban a vagonjukat tartalmazó szerelvényt az állomással, a rendező pályaudvarral együtt láncos bombákkal szétbombázták.

Három hetes szorongás, izgalommal teli várakozás és állandó imádság következett. A testvérek egy része munka nélkül maradván, október 1-én visszatért Pécsre. Csak hárman maradtak Máriapócson. Ernő testvér nagy bizalommal Szent Jozafáthoz, a nyugati és keleti egyház közötti egység ügyének égi pártfogójához folyamodott.

Október 2-án este a pócsi házfőnök ezt a hirt hozta az ebédlőben összegyült familiának: az oltár a közeli vasuti állomásra, Kisvárdára szerencsésen megérkezett. Második és harmadika közötti éjszaka dr. JENEI Ferenc, a nyiregyházi állomáson szolgálatot teljesitő buzgó görögkatolikus vallásu főtiszt a kegyoltárt tartalmazó vagont egy külön motorvonattal a máriapócsi vasuti állomásra irányitotta.

Október 3-án, Kis Szent Teréz ünnepén a vagon tartalmát tizenkét szekéren a pócsi iskolába szállitották. Krisztus Király ünnepéig, október utolsó vasárnapjáig Ernő, Krizológ és Dezső testvérek hármasban dolgoztak az oltár felállitásán és diszitésén.

Az orosz katonák e napon érkeztek a kegyhelyre. Az oltár már a templomi helyén állott. A testvérek a harcok közeledtével értékeiket: az aranylapokat, a márványozáshoz szükséges festékeket és szerszámaikat egy hatalmas ládába csomagolták, és a templomba szállitották. Az orosz katonákkal még aznap találkoztak a templom udvarán. Ezek arra kérték őket,

hogy a civil ruha helyett szerzetesi ruhát öltsenek, s ne féljenek, nem lesz semmi bántódásuk. Másnap az értékeket rejtő ládát ugyan felfeszitve találták, értékeik azonban hiánytalanul megvoltak.

Néhány nap után a három testvér hozzáfogott a munkához. A karácsony is Máriapócson találta őket. A viszontagságos körülmények között csak március végére készült el a kegyoltár és ragyogott teljes pompájában.

Schrotty Pál ferences tartományfőnök 1945 áprilisában a három oltárépitőt a budai kolostorba hivatta a szétlőtt tetőszerkezet és fedőcserepek rendbehozatalára. Itt közel két hónapot dolgoztak, és munkájuk befejeztével kerültek vissza édes otthonukba, Pécsre, ahol első feladatuk a megrongálódott mühely felujitása volt.

A háboru után az oltárépitő testvérek még hosszabb időn át dolgoztak a keleti kegyhelyen. Két mellékoltár felujitására és a szószék átalakitására került sor.

1948. december 8-án ujabb tervekkel telitve tértek haza. Tervükben szerepelt az ikonosztázion restaurálása is. A pécsi ferences testvérek elé tüzött szép feladat megvalósitására azonban már nem került sor, mert a szerzetesrendet 1950 őszén állami rendelettel feloszlatták. Igy a máriapócsi kegyhely mellékoltárai voltak a ferences oltárépitő testvérek utolsó alkotásai.

Házi butorok készitése

Rendtartományunk vezetői a pécsi asztalosmühelyt azzal a szándékkal inditották történeti utjára, hogy templomaink és rendházaink belső világát a ferences szellemnek megfelelően ápolják és gondozzák. Templomaink a mult szépségét, rendházaink pedig a szegénység szellemét őrizzék és adják át a jövő számára. A testvéreknek mindössze husz év állt rendelkezésére. Ezt a rövid időt inkább a templomok szépitésére, és kevésbé a rendházak csinositására forditották. Az utóbbi feladataik közül csak a következőkre futott az időből és az anyagiakból:

Első helyen kell emlitenünk - 1934-ből - a noviciátus hatalmas hálótermének fából készült fülkéit s azok berendezését, valamint tanulótermének iróasztalait. Bennük minden szépséget, egyszerüséget és egységet sugárzott.

A budapesti Pasaréti uti kolostor butorai 1935-ben tölgyfából készültek, és itt az egyes helyiségek az épület modern stilusának megfelelő, egyszerü berendezést kaptak.

A pécsi testvérek készitették 1936-ban Mátraverebély - Szentkut ujonnan felépitett rendházának és Mária szállójának egyszerü butorait is.

A budai rendházban 1940-ben tiz szobát butoroztak be egyformán, barokk stilusu, szintén kemény tölgyfa

butorokkal. Az egyes szobák berendezése iróasztalból, könyves- és ruhaszekrényből, valamint ágyból állott.

Amerre csak jártak és dolgoztak a pécsi testvérek, munkájukkal mindenütt a ferences szellem és életforma kibontakozásán fáradoztak.

Z Á R Ó S Z Ó

Rendtörténetünk e szerény fejezete a magyarországi Kapisztrán Szent Jánosról nevezett Ferences Rendtartomány csupán egy speciális munkaterületének rövid husz évét tárta elénk, ám e rövid korszak is bővelkedik jelentős sikerekben, eredményekben, melyek az oltárépitő testvérek szorgalmas munkájának és alkotó kedvének maradandó produktumai. Az ő tevékenységük is e szent rendalapitónak elveit segitette megvalósuláshoz.

Szent Ferenc, a rendalapitó egyik jeligéje: "Istenem és Mindenem!" - nyolcszáz éven át az ég felé mutatott.

A másik jelmondatot sokan szintén a Poverellónak, Isten Szegényké jének tulajdonitják. Igy hangzik: "Annyit érsz, amennyit teszel." E néhány szóval a földi értékeket tárta elénk, igy azok szolgálatára intett. De ebben a tevékenységünkben is az abszolut értékeket, az igaz, a szép és a jó ügyét állitotta szemünk elé.

Adjon az Ur Szent Ferenc rendjének, a mindenkori jelennek szolgálatában álló, az oltárépitő testvérekhez hasonló, hivatásuknak élő, alkotókedvü rendtársakat.

Összefoglaló időrendi táblázat az asztalostestvérek munkásságáról

	Szécsény
1929	iróasztal iratszekrénnyel
	Pécs
1930-1932	sekrestyeszekrény
1932	Szent Antal oltár
1933	Fájdalmas Istenanya oltár
1933	Szent Anna oltár
	Szent József oltár
	szószék
	főoltár aranyozása
1934-1936	barokk padok
1937-1938	áldoztatórács aranyozása
1940-1941	karácsonyi betlehem
1942	pécsi ferences oratórium oltára
1943	karmelita oratórium
	Mohács
1934-1935	főoltár
	szószék
	két mellékoltár
	Jászberény
1934	oratórium oltára
	Szigetvár
1936-1938	hármas főoltár
	Szeged
1936-1937	főoltár
1937-1938	szószék
1938-1942	11 mellékoltár
	Máriapócs
1943-1945	kegyoltár
1947-1948	két mellékoltár és szószék

F o r r á s o k

E történeti, multat idéző anyagban a Kapisztrán Szent Jánosról nevezett Ferences Rendtartomány egy kisebb belső közösségének, az oltárépitő testvéreknek közel két évtizedes multját idéztük.

Feladatunkat nehezitette, hogy a ferences templomok oltárainak épitésével, felujitásával foglalkozó irott munka, amelyet forrásként használhattunk volna, eddig nem jelent meg. Uttalan uton kellett járni.

Gondot jelentett a mult feltárásban az is, hogy a szerzetesrendeknek 1950-ben történt feloszlatásakor a rendházak történetét őrző História Domusok egy jelentős része ismeretlen helyre került. A meglévők azonban eredeti és hiteles források! Közülük meg kell emlitenem a szegedi rendház Historia Domusát, amelyet a Szegedi Városi Levéltárban tanulmányoztam. A Budai Ferences Levéltárban /Budapest, II. Mártirok utja 23./ őrzik a jászberényi, a mohácsi, a szécsényi Historia Domusokat, amelyeket szintén forrásmunkákként használtam fel.

Meg kell még emlékeznem az asztalostestvérek még életben lévő két egykori előljárójáról: P. Schneider Ferenc Vencel volt szegedi házfőnökről /lakik 1074 Budapest, VII. Szövetség utca 17. III. emelet 1./ és Dudás Bertalan volt bazilita tartományfőnökről /lakik 4546 Anarcs, Szabolcs-Szatmár m./, akik gazdag emlékeikből sok felvilágositást adtak munkámhoz.

Hiteles forrásnak tekinthetjük az oltárépitő testvérek két vezetőjének, Fr. Tóth Ferenc Ernónek /lakik 6050 Lajosmizse, Szántó Béla utca 10./ és segitőtársának Fr. Százdi József Krizológnak /lakik 2501 Esztergom, Vak Bottyán János utca 9./ megbizható, élő emlékeit. Velük többször beszélgettem, konzultáltam. "Vallomásaikat", nyilatkozataikat, emlékeiket feljegyeztem, elemeztem, szintetizáltam, majd az irásos forrásanyaggal egyeztettem, ellenőriztem.

Támaszpontul szolgált végül a Kapisztrán Szent Jánosról nevezett Ferences Rendtartomány Kispapnevelésének Története /Budapest 1980./ cimü kéziratként megjelent munkám, és a közel 50 éves rendi életpályám.

E szétágazó forrásmunkák eredménye jelen dolgozatom.

Munkámat művészettörténeti szempontból dr.Dávid Katalin kandidátus, művészettörténész nézte át és igazításokat javasolt. Nyelvi szempontból dr. Sándor István magyar nyelv és irodalom kandidátusa lektorálta. Mindkettőnek e helyen mondok hálás köszönetet .

T a r t a l o m j e g y z é k

	oldal
Előszó	2 - 6
A testvérek szellemi és lelki arcéle	7 - 15
A testvérek lelki életének gondozása	16 - 20
A műhely és felszerelése	21 - 24
Az alkotómunka fontosabb állomásai:	
Szécsény	25 - 26
Pécs	26 - 38
Mohács	38 - 40
Jászberény	41 - 42
Szigetvár	43
Szeged	44 - 51
Máriapócs	52 - 60
Házi butorok	61
Zárószó	63
Összefoglaló időrendi táblázat	64
Források	65 - 66

KÉPEK JEGYZÉKE

1. A műhely külsője 1930-ban.
2. Ugyanaz 1948-ban.
3. Gépterem.
4. Ugyanaz.
5. A pécsi sekrestyeszekrény ajtaja javítás előtt és után.
6. A megújított sekrestye.
7. Szent Antal oltár.
8. A készülő Szent Teréz oltár.
9. Szent Teréz oltárának összeállítása.
10. Szent Teréz oltár.
11. Ilyen rönkfákból készültek a betlehem figurái.
12. A betlehem tevéjének magassága.
13. Készülnek a betlehem bárányai.
14. A kész pécsi betlehem.
15. A pécsi oratorium oltárasztal.
16. Ugyanannak szentsége háza.
17. Pécsi Fájdalmas oltár.
18. A pécsi oratorium oltára.
19. Készül a pécsi karmel kápolnája.
20. A karmelita kápolna oltárszekrényének felső és külső ajtaja.
21. A karmelita kápolna oltára.
22. A szigetvári templom szobrai restauráció közben.
23. A szigetvári templom megújított hármas főoltára.

24. Készül a jászberényi oratorium oltára.
25. A képkeret.
26. Az oltárasztal és oltárszekrény.
27. A jászberényi oratorium kész oltára.
28. Készül a szegedi főoltár tabernákuluma.
29. A szegedi főoltár szobrai.
30. P. Vencel házfőnök a szegedi restaurálás irányitója.
31. Folyik a munka a szegedi rendház ideiglenes műhelyében.
32. Ugyanott az oltárszekrény ajtajának aranyozása.
33. A kész szegedi főoltár.
34. A látogató ferencesek lelkesitenek.
35. A szószék felállitása.
36. Az elkészült szószék.
37. A szegedi megújitott kegytemplom.
38. A máriapócsi kegyoltár.
39. A kegyoltár oltárszekrényének ajtaja.

1

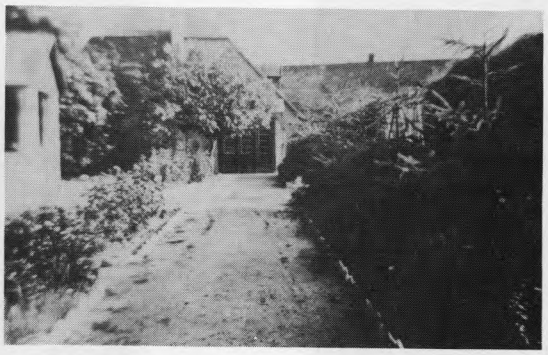

2

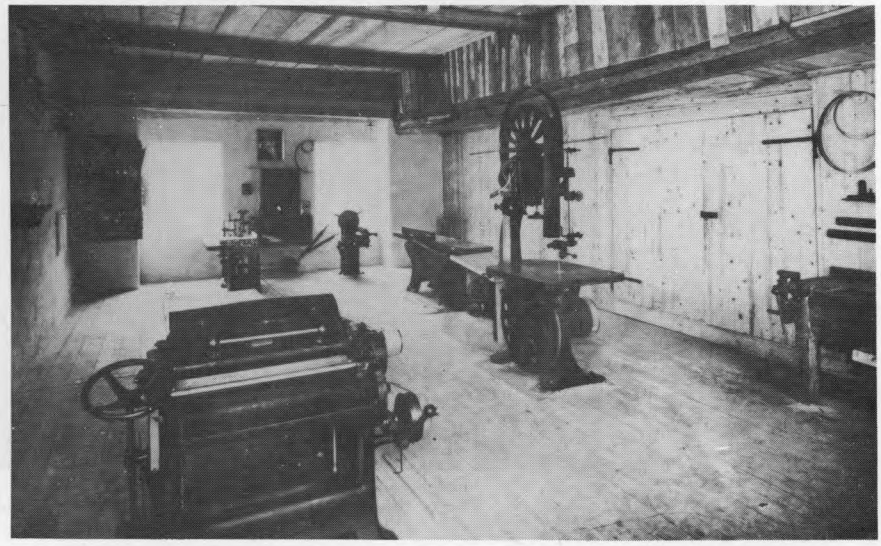

3

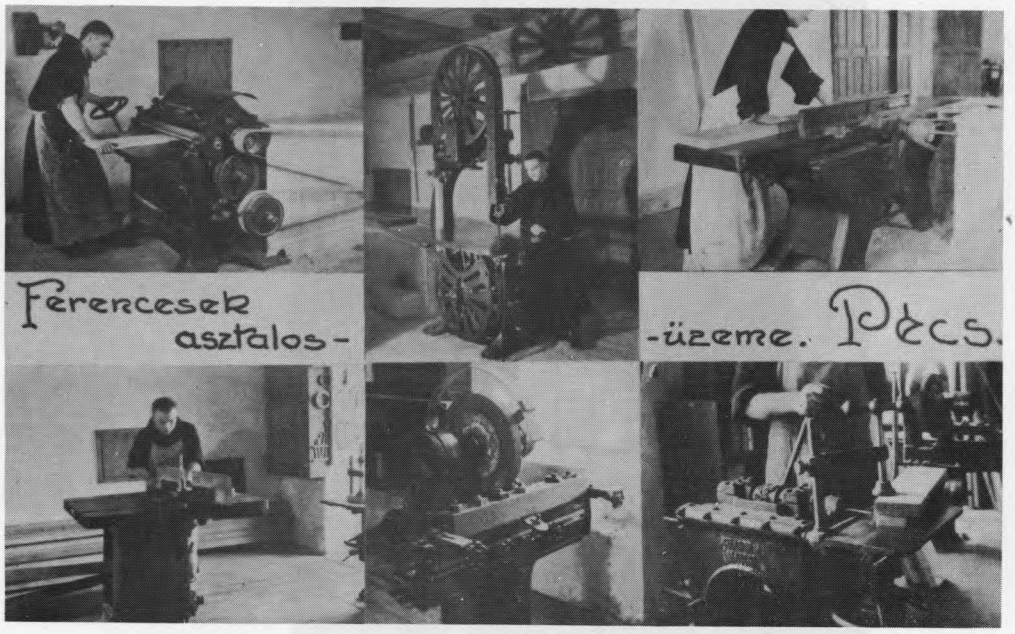

4

a

5

b

6

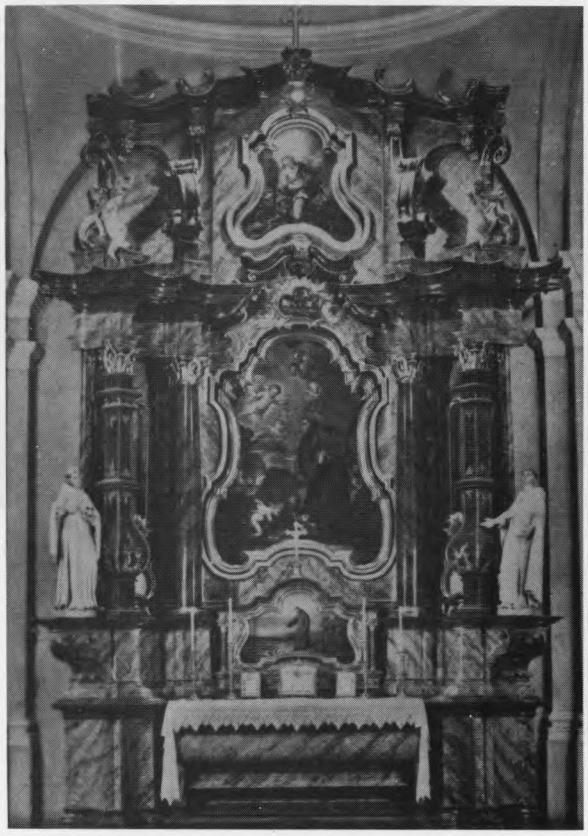

7

8

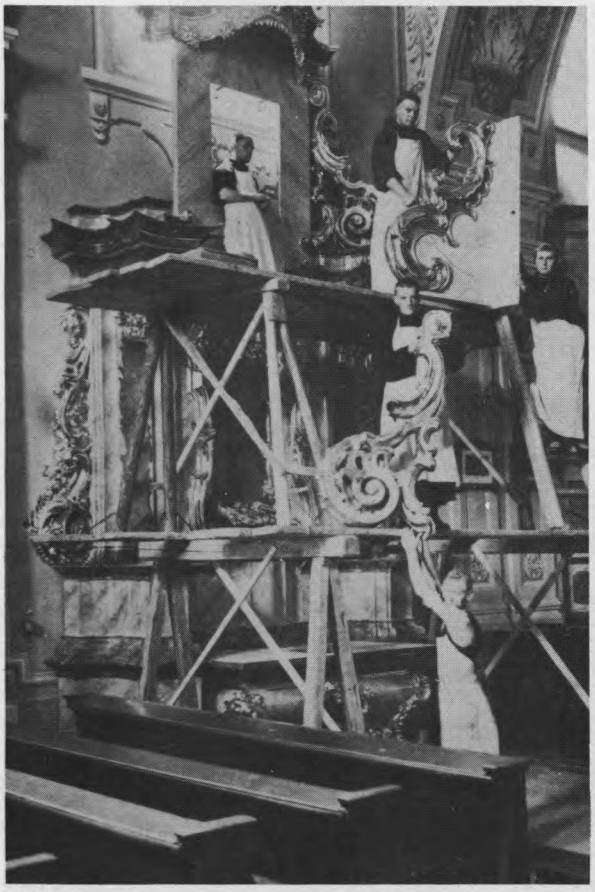

9

10

12

11

13

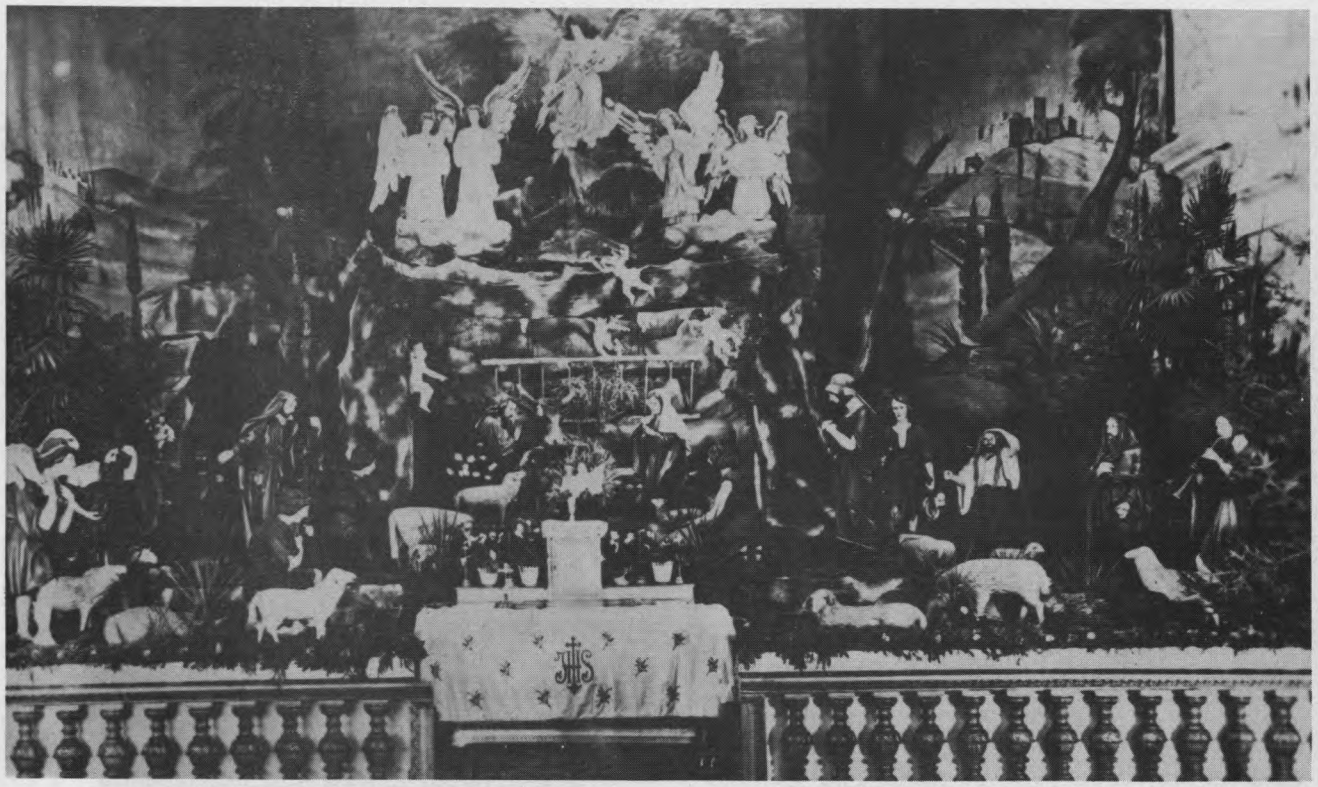

14

15

16

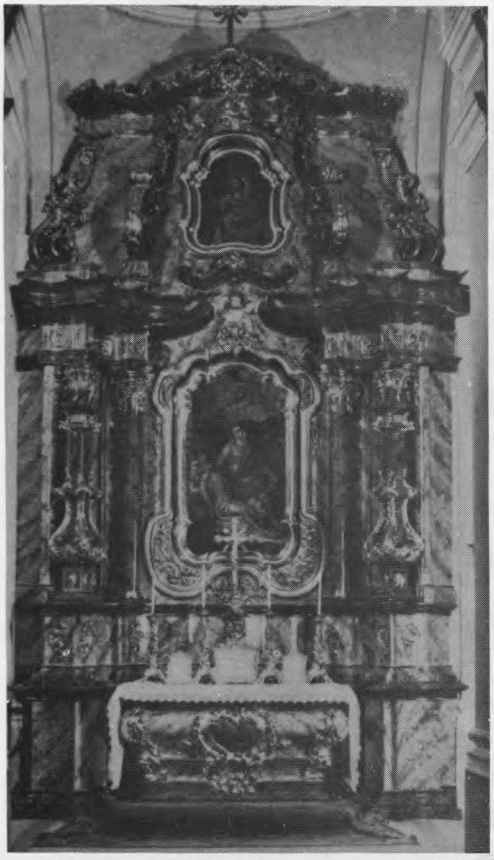

18

17

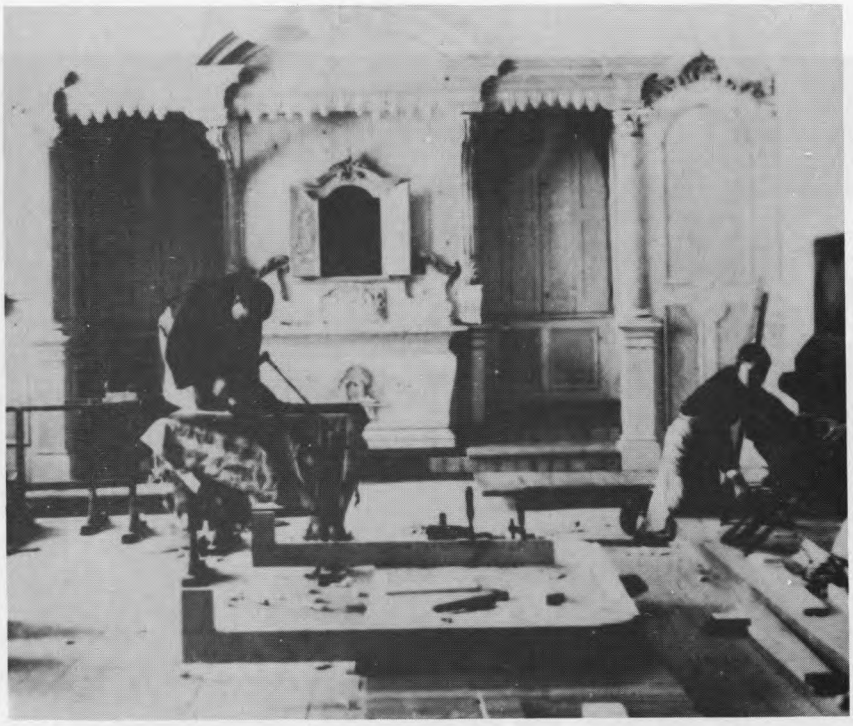

19

20

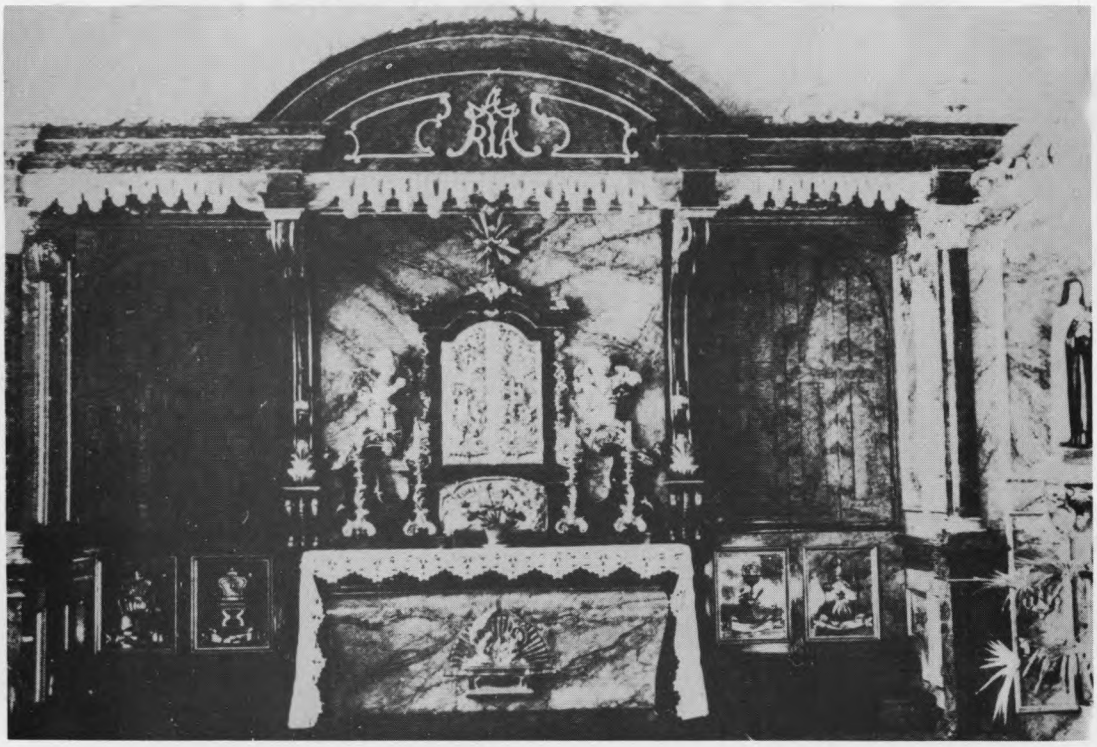

21

22

23

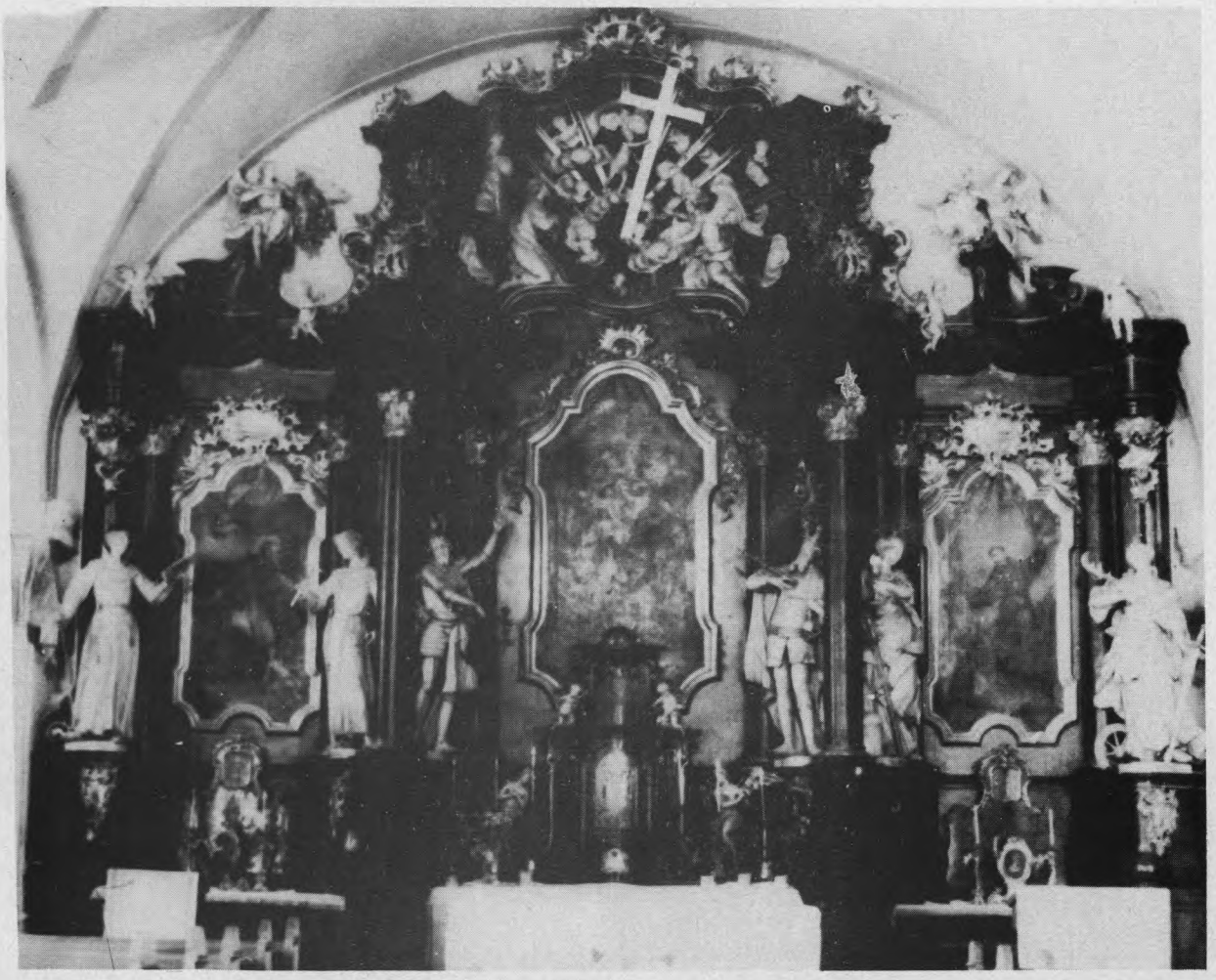

24

25

26

27

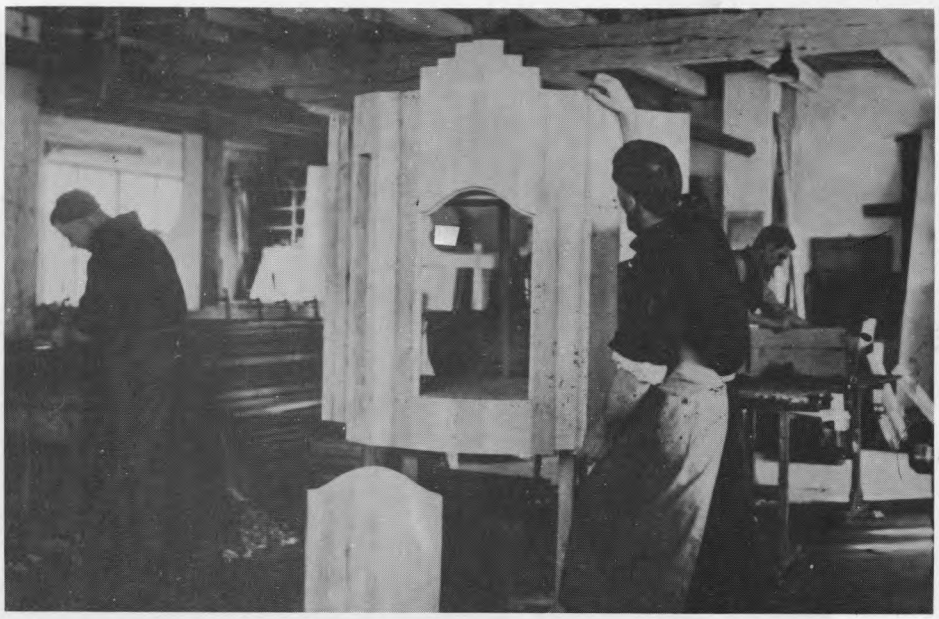

28

29

30

31

32

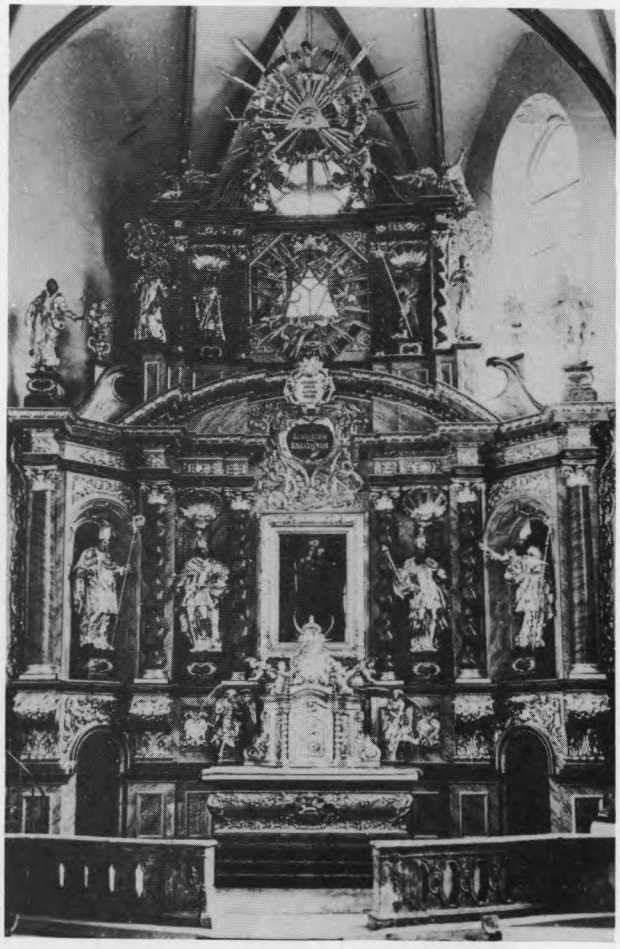

33

34

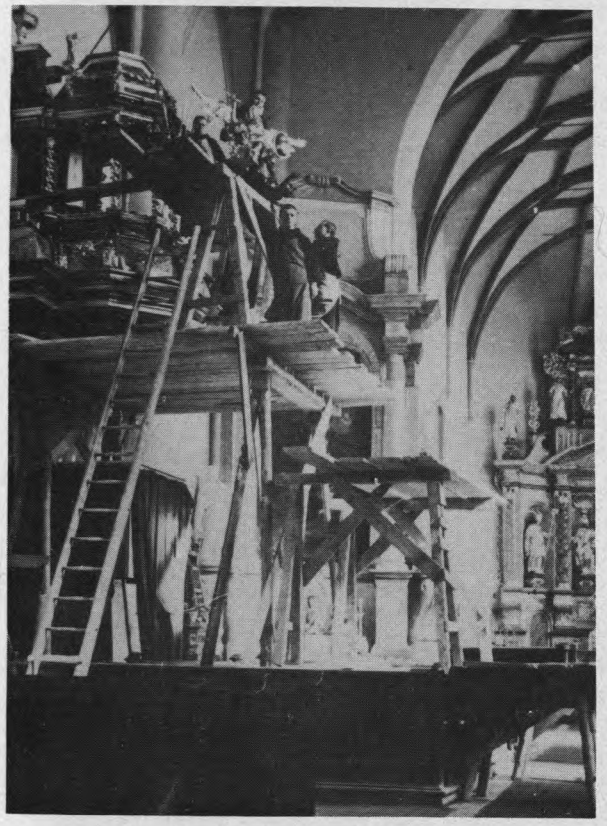

35

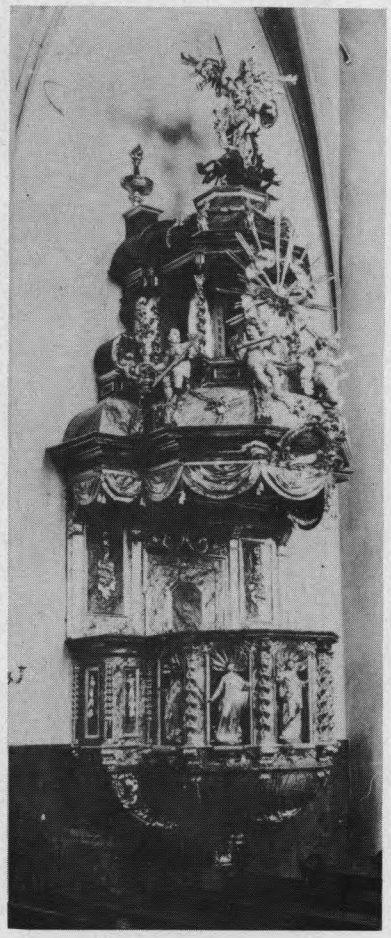

36
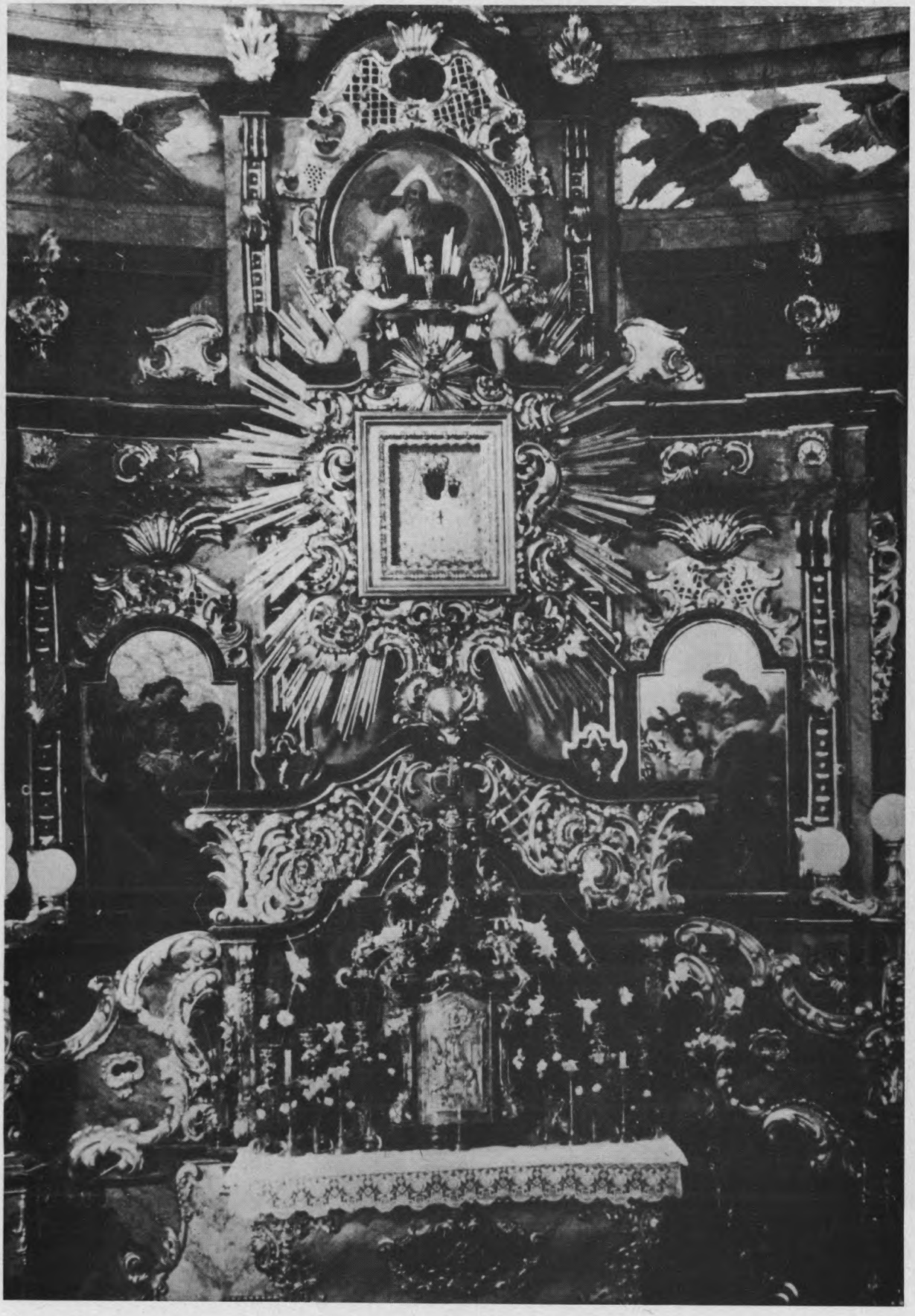
37